
El peritatge

L'anàlisi forense i el sistema legal

PID_00273497

Josep Maria Arqués Soldevila
Miquel Colobran Huguet
Erik de Luis Gargallo

Temps mínim de dedicació recomanat: 6 hores

Josep Maria Arques Soldevila

Enginyer en informàtica per la Universitat Autònoma de Barcelona. Va fer el treball de recerca al Departament d'Enginyeria de la Informació i de les Comunicacions (DEIC) de l'esmentada universitat. Ha treballat, com a professor ajudant i associat, al DEIC, i ha exercit de professor docent col·laborador de diverses assignatures de la Universitat Oberta de Catalunya. Actualment, exerceix d'analista en informàtica forense i especialista en gestió de la qualitat en ciències forenses.

Miquel Colobran Huguet

Doctor en informàtica per la Universitat Autònoma de Barcelona. És professor docent col·laborador a la UOC i coautor de diversos materials centrats en l'administració i seguretat de sistemes i informàtica forense. La seva recerca s'emmarca dins de la seguretat i del *social computing*, és a dir, com els ordenadors influeixen i són influïts per la societat, i com intervé la seguretat informàtica en aquest procés.

Erik de Luis Gargallo

Enginyer en informàtica i Màster en Seguretat de la Informació per la Universitat Oberta de Catalunya. Té més de 10 anys d'experiència en seguretat de la informació, auditories informàtiques, informàtica forense i enginyeria de seguretat. Actualment, treballa establint línies estratègiques en l'àmbit de la seguretat de les TIC i desplegament de les tecnologies que les assegurin. També és professor col·laborador de diversos cursos i assignatures de la Universitat Oberta de Catalunya.

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats pel professor: Jordi Serra (2020)

Primera edició: febrer 2020

© Josep Maria Arques Soldevila, Miquel Colobran Huguet, Assumpció Guasch Petit, Erik de Luis Gargallo

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2020

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars dels drets.

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. Abans del peritatge	9
1.1. Conveniència de fer la investigació	10
1.1.1. Formes de resolució de conflictes	11
1.2. Context de les situacions	12
1.2.1. Prova anticipada	13
1.3. Delimitacions	13
1.3.1. Honoraris dels perits	14
1.4. Les proves digitals	14
1.4.1. Credibilitat jurídica	16
1.4.2. Signatura electrònica, certificat digital	16
1.5. Fonts i mitjans de proves	16
1.5.1. Els instruments de prova	17
1.6. La prova pericial	17
1.6.1. Proves sobre la prova	18
1.7. Tipus d'intervencions professionals	19
2. Recollida de proves	21
2.1. Tractament de proves	21
2.2. Marc metodològic	23
2.3. Classificació dels delictes electrònics	24
2.4. Anàlisi dels casos	26
2.5. Objectius de la investigació	26
2.6. Els termes de l'encàrrec	27
3. Aspectes processals	29
3.1. El moment processal	29
3.2. El respecte als drets fonamentals	29
3.2.1. Dret a la intimitat i a la protecció de les dades de caràcter personal	30
3.2.2. Inviolabilitat de les comunicacions	31
3.2.3. Inviolabilitat del domicili	32
3.2.4. Estatut dels treballadors	32
3.3. Marc jurisdiccional	33
3.3.1. Jurisdicció civil	33
3.3.2. Jurisdicció penal	34
3.3.3. Jurisdicció social i laboral	35

3.4.	Procediments d'incorporació dels peritatges als processos judicials	36
3.4.1.	Fases d'intervenció del perit per designació judicial	36
3.4.2.	Fases d'intervenció del perit per designació extrajudicial	38
3.4.3.	Característiques específiques de les intervencions en procediments penals	39
3.5.	Garanties en efectuar el peritatge	40
3.5.1.	Garanties en els reconeixements judicials	40
3.5.2.	Garanties en les exposicions orals	42
4.	L'informe i el dictamen pericial.....	44
4.1.	La prova i l'informe pericial	45
4.2.	Detall de les proves practicades	45
4.3.	Contingut i característiques dels informes i dictàmens	46
4.4.	Estructura de l'informe pericial	48
4.5.	Redacció de dictàmens i informes	51
5.	La professionalitat del perit.....	52
5.1.	Funcions del perit	52
5.2.	Garanties del perit	53
5.2.1.	Competències professionals	54
5.2.2.	Altres qualitats del perit	54
5.3.	Titulació i altres condicions per a la designació dels perits	55
5.3.1.	Altres requisits d'índole administrativa	56
5.4.	Drets, deures i responsabilitats del perit	56
5.4.1.	Recusació del perit	57
5.4.2.	Exclusions	58
6.	Exemples.....	59
6.1.	Cas pràctic. Suposada vulneració del dret a la prova: peritatge sobre suports informàtics	59
6.2.	Cas pràctic. Suposada vulneració dels drets al secret de les comunicacions	62
Resum.....		66
Activitats.....		67
Exercicis d'autoavaluació.....		67
Solucionari.....		68
Glossari.....		69
Bibliografia.....		70

Introducció

Aquest mòdul presentarà diferents aspectes de l'anàlisi forense considerant-los des de la perspectiva de la seva introducció en un procés judicial, per mitjà d'un peritatge. Des d'aquest punt de vista, veurem que els perits, a més de fer correctament l'anàlisi tècnica forense, han de saber com abordar i resoldre les situacions en què es poden trobar abans de començar el peritatge, durant la investigació, en la preparació de l'informe o dictamen pericial i en la compareixença davant del tribunal.

El peritatge és una activitat molt complexa i inclou habilitats molt variades. Cal saber aplicar adequadament els principis i mètodes de la ciència forense per a efectuar la identificació, la recopilació, l'emmagatzematge, l'examen de les proves, i treure'n conclusions. També s'han de conèixer els aspectes legals relacionats, i s'ha de ser capaç d'elaborar el dictamen, seguir els procediments judicials i fer els aclariments o les ampliacions que sol·licitin les parts o el mateix jutge.

Segons l'objectiu de l'assignatura, es fa necessari delimitar l'abast del mòdul a un tipus específic de peritatge que, en els últims anys, ha anat cobrant importància, encara que els peritatges en els quals ha d'intervenir un professional TIC són molts més i poden estar relacionats. Per exemple, amb productes o serveis que no compleixen les normes o contractes, treballs que no s'han fet de la manera esperada, agressions penals o incompliments de tipus civil, laboral, administratiu o altres que trenquen els pactes socials de convivència. Com que la dependència de les TIC, en tots els àmbits de la vida i el treball, és cada vegada més alta, molts professionals tècnics es poden trobar en la situació d'haver de participar en algun peritatge, encara que només sigui de manera ocasional. Per això, també es consideren en el mòdul els perits eventuals o els especialistes als quals es pot cridar com a experts sobre alguna qüestió específica.

La dificultat principal que podran trobar els estudiants és que els objectius fonamentals dels peritatges difereixen dels estrictament científics o acadèmics. Encara que aquests estiguin a la base del treball del perit, l'objectiu del peritatge és arribar a conclusions que permetin resoldre disputes segons el concepte de veritat en un tribunal de justícia, que no és del mateix tipus que la veritat en un laboratori. Entre les habilitats tècniques que es poden requerir, hi hauria un coneixement profund dels sistemes informàtics, de xarxes o d'Internet, però també és necessari comprendre quines són les necessitats pericials quant a la recollida de les proves, de manera que després aquestes puguin ser vàlides en un procediment judicial. En l'últim apartat del mòdul, s'han presentat els temes relacionats amb la professionalitat del perit.

Els aspectes tècnics detallats queden fora de l'abast d'aquest mòdul. No es planteja com un manual tècnic detallat, sinó com una guia general que no inclou ni totes les situacions ni tots els jutjats possibles. S'oferirà una explicació general dels diferents tipus de jurisdiccions i el seu marc d'actuació, perquè se'n vegi la diferència i algunes peculiaritats, però després es tractaran de manera global sense aprofundir en cada una.

S'ha procurat que l'aproximació als conceptes legals bàsics sigui prou operativa per a l'alumnat tècnic a qui es dirigeix aquesta assignatura, i perquè aquest desenvolupi els seus propis criteris d'actuació. En la pràctica real, s'haurà d'acudir a altres textos o fonts de suport, com les diferents disposicions legals que fan referència als peritatges i les disposicions o lleis que han de formar part del bagatge del perit segons la seva especialitat. Atès que l'abast pot ser limitat, s'ha procurat acompanyar aquestes definicions amb les referències dels textos legals que poden apropar l'alumnat a una comprensió més àmplia de la seva complexitat. Així mateix, les informacions legals que s'inclouen com a referències no intenten substituir el consell legal que pugui ser apropiat en les diferents circumstàncies. No obstant això, la bibliografia recomanada, juntament amb els materials del mòdul, completa una certa autonomia conjunta en relació amb la figura del perit i els peritatges en diferents jurisdiccions.

Vegeu també

La majoria dels aspectes tècnics han estat tractats en altres mòduls.

Objectius

Amb el treball que s'ha de fer sobre aquests materials didàctics, pretenem que l'estudiant assoleixi els objectius següents:

- 1.** Obtenir coneixements interdisciplinaris perquè l'alumne pugui comprendre la relació que es produeix entre l'anàlisi forense i el sistema legal, en l'àmbit dels peritatges.
- 2.** Saber com tractar les proves digitals per a no deteriorar-ne la validesa judicial.
- 3.** Conèixer les disposicions legals més importants a tenir en compte.
- 4.** Comprendre el context judicial i el vocabulari bàsic en aquest àmbit.
- 5.** Distingir els diferents objectius del testimoniatge pericial i de la resolució de problemes tècnics.
- 6.** Saber quines són les claus en un escenari pericial, com el moment, les garanties i els procediments.
- 7.** Conèixer un vocabulari legal bàsic en aquest àmbit.
- 8.** Saber quins són els procediments forenses acceptables judicialment.
- 9.** Tenir una preparació bàsica suficient per a poder executar un peritatge ocasional i tractar les dades de manera admissible en un judici.
- 10.** Aprendre a responsabilitzar-se de les accions que es prenguin respecte a les proves digitals mentre aquestes estiguin a càrrec seu.

1. Abans del peritatge

Abans d'iniciar el peritatge, és convenient considerar alguns temes i algunes qüestions prèvies al peritatge en si mateix, com la conveniència de dur a terme una investigació o la consideració dels costos que una demanda legal ens pot ocasionar i el retorn que en podem obtenir. Aquestes consideracions són crítiques, ja que el peritatge s'ha de fer en un lapse de temps i amb uns costos raonables però, d'altra banda, pot ser difícil explicar la necessitat d'algunes partides i les seves despeses, com també justificar algunes proves.

Per això, cal plantejar-se prèviament els motius que justifiquen una investigació, quin és l'impacte de l'incident o dels incidents que la motiven i els límits econòmics, no solament per a fer-la o no, sinó també per a decidir com fer-la.

Intenció de les investigacions

Les investigacions que es consideren en aquest mòdul no tenen, en principi, una intenció de trobar i reparar errors del sistema o completar històrics d'incidències per a prevenir-les. El que es busca és trobar respostes a preguntes i demostrar que aquestes respostes són creïbles davant d'un tribunal. També hi pot haver altres motius com, per exemple, reclamacions d'assegurances o accions disciplinàries.

Si s'han adoptat les prevencions tècniques adequades, a més d'implantar mesures que permetin detectar les anomalies i les intrusions, o eines d'auditoria, i es disposa d'un sistema de seguretat adequat a l'entorn en què ens situem, una part de les tasques de prevenció que hem d'aplicar pot consistir a recollir sistemàticament les proves, de manera que puguin tenir validesa judicial.

Recollida i auditoria de proves

En el pla de seguretat s'ha de considerar el fet de recollir i auditar proves de manera apropiada i sistemàtica, *a priori*, de manera que es puguin utilitzar en litigis civils o criminals, o per a negociar compensacions per danys ocasionats, per exemple, amb les empreses proveïdores de programari o companyies d'assegurances.

Per a presentar una querella s'han d'explicar els fets amb la màxima precisió possible, exposant els fonaments jurídics i del delictes que es considera i, a més, s'ha de proposar la prova que es considera convenient. No és exactament igual per a la presentació d'una denúncia, ja que en aquest cas, inicialment, s'han de donar menys explicacions.

No obstant això, encara avui dia, una de les dificultats principals que hi ha en casos en què fa falta veure què ha passat en un sistema, és la de no poder disposar de prou informació o que no sigui vàlida en l'àmbit judicial. Com que aquesta validesa i integritat de les proves es qüestionarà judicialment, ens hem de preguntar fins a quin punt la informació de què disposem ens donarà la base suficient per a la demanda o querella.

Tipus de mesures

Les mesures *ex ante* (*a priori*) serveixen per a detectar les vulnerabilitats, adoptar mesures preventives i dissenyar l'arquitectura del sistema per a generar i preservar, automàticament, les proves.

Les mesures *ex post* (*a posteriori*) serveixen per a obtenir, avaluar i preservar les proves judicials sobre els fets i les autories d'aquests fets.

Mesures ex post

Les mesures *ex post* (*a posteriori*) serveixen per a obtenir, avaluar i preservar les proves judicials sobre els fets i les autories d'aquests.

Actualment, les proves es recullen gairebé sempre *a posteriori*. Com a resultat, ens podem trobar amb logs incomplets o que ja no corresponen a les dates desitjades, és a dir, que no es puguin obtenir les proves apropiades o altres qüestions a causa de la ignorància sobre els procediments judicials.

Mesures per a obtenir proves apropiades

- Per a preservar el màxim valor de les proves, aquestes s'han d'obtenir en presència del notari¹ (o del secretari judicial, en alguns casos).
- La recollida i l'anàlisi de les proves tindran més valor si les fa un perit extern que si les fa el mateix informàtic de l'empresa.
- No es poden efectuar determinades actuacions que puguin ser il·legals si no es disposa d'una ordre judicial. Pot ser que, amb la millor voluntat d'esbrinar alguna cosa, s'estigui cometent un delicte.

⁽¹⁾CC (Codi Civil), article 1216. Són documents públics els documents autoritzats per un notari o empleat públic competent, amb les solemnitats que la llei requereix.

Un altre aspecte important que hem de considerar és el fet de buscar assistència especialitzada, és a dir, un perit expert per a efectuar les tasques pericials, ja que, si no es tracten de manera convenient, segons els principis forenses, les proves es poden destruir o se'n pot comprometre l'autenticitat.

Amb freqüència, passa que costa trobar el sentit de diferents logs que no es van desar convenientment, que resulten confusos, que han estat regravats o dels quals s'han perdut les dates de l'enregistrament inicial.

1.1. Conveniència de fer la investigació

És convenient no optar per efectuar proves o investigacions precipitades sense una consulta a l'advocat i a un perit experimentat, ja que encara que es pugui efectuar una prova anticipada, el dret a la prova no és il·limitat.

A més d'assegurar la correcció tècnica de les accions que hem d'efectuar, hem d'estar segurs que la prova que es vol no serà inadmissible per alguna de les raons següents: perquè és impertinent o inútil, ja que no contribueix a esclarir els fets, perquè vulnera algun dret fonamental en haver obtingut les proves mitjançant activitats prohibides per la llei o perquè no s'ajusta a altres criteris que regulen els mitjans de prova, o per defectes de forma. A més, estan exempts de prova els fets sobre els quals hi hagi plena conformitat de les parts, excepte en els casos en què la matèria objecte del procés estigui fora del poder de disposició dels litigants. Tampoc no és necessari provar els fets que gaudeixen de notorietat absoluta i general.

El sentit dels logs

En els casos judicials, la presentació i la comprensió de les proves electròniques no és una tasca senzilla i pot ser difícil de comprendre fora de l'àmbit professional de les TIC. El perit només pot treballar per a millorar aquesta situació fins a cert punt i, a més, això n'encareix el treball.

Lectura recomanada

Respecte al dret a la prova, consulteu els articles de la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil (d'ara endavant, LEC): LEC (art. 281). Objecte i necessitat de la prova. LEC (art. 283). Impertinència o inutilitat de l'activitat probatòria. LEC (art. 287). Il·licitud de la prova.

La prova ha de ser vàlida i apropiada.

En general, a les empreses que no són proveïdors d'accés o serveis, a les quals la llei obliga a un temps de retenció de les dades de trànsit, no s'emmagatzema suficient informació per a satisfer les necessitats pericials per les restriccions als paràmetres de temps d'emmagatzematge de logs o altres. A més, els diferents tipus de logs han de proporcionar conjuntament una visió coherent.

Les dificultats no acaben aquí, ja que, moltes vegades, per a les víctimes resulta prioritari reprendre el funcionament normal del sistema informàtic en comptes de retardar-lo, o endarrerir alguns dels processos perquè sigui possible recuperar correctament les proves. És a dir, la seva preocupació principal és minimitzar la pèrdua econòmica en el seu àmbit de treball. Aquesta situació els pot portar a preferir una investigació interna en comptes que els seus problemes es puguin fer públics, sense posar gaire atenció a quina és la situació des de la perspectiva del Codi Penal. I és que el potencial de dany informàtic o tècnic i les seves conseqüències per a una empresa poden tenir un pes lesiu d'un ordre diferent al que pot tenir des d'una perspectiva penal, tal vegada no tan evident.

Si es demostra que una prova està alterada o s'ha destruït, és possible realitzar-la abans que s'iniciï el procediment. Per això, s'ha d'advertir al client i als seus advocats perquè l'assegurin o perquè iniciïn els tràmits necessaris.

1.1.1. Formes de resolució de conflictes

Els litigis poden ser molt llargs i els seus costos reals desproporcionats respecte a l'assumpte de què es tracta. Per aquesta raó, és interessant conèixer la possibilitat de regular determinats tipus de conflictes mitjançant la mediació de tercers.

A part de la via judicial, a la qual s'orienta aquest mòdul, hi ha la possibilitat de sotmetre controvèrsies als tribunals arbitralis o altres organismes quan aquests siguin competents per a resoldre el conflicte i tots poden demanar algun tipus d'informe pericial. Aquests organismes tenen els seus procediments propis i també poden sol·licitar peritatges. Amb aquests procediments, es redueix el cost de resolució per a alguns tipus de conflictes.

Webs recomanats

Tribunal Arbitral de Barcelona <http://www.tab.es/index.php?lang=es>

Cambra de Comerç Internacional (ICC). Dispute Resolution Services <http://www.uscib.org/index.asp?documentID=835>

WIPO: Centre d'Arbitratge i Mediació de l'OMPI. Disputes en matèria de noms de dominis <http://www.wipo.int/amc/es/domains/challenged/index.html>

Pàgina web

Podeu consultar el Forensic Information Technology Working Group a <http://www.enfsi.eu>.

IQUA. Agència de Qualitat d'Internet <http://www.iqua.es/>

Tipus d'instruments jurídics

Aquests instruments jurídics, que actualment s'estan potenciant per a resoldre alguns tipus de litigis, es poden classificar de la manera següent:

- 1) Negociació. Poder de decisió per a les parts
- 2) Mediació
- 3) Conciliació
- 4) Arbitratge
- 5) Judici. Poder de decisió per a un tercer amb autoritat

Perquè s'entengui una mica la diferència, a part que puguin estar especialitzats en temàtiques concretes (per exemple, el WIPO), en el tipus 5 el poder de decisió en la disputa el té totalment el tercer amb autoritat (el jutge), mentre que en el tipus 1 el poder de decisió està totalment en mans de les parts (no hi ha un tercer amb autoritat). En el 4 disminueix el poder del tercer amb autoritat (l'àrbitre) i augmenta una mica el de les parts, i així successivament.

La naturalesa dels problemes que es presenten en aquests litigis evoluciona d'una manera canviant i amb complexitat creixent.

1.2. Context de les situacions

En fer el plantejament inicial, el perit ha de tenir una comprensió global que el guïï i situï en el context en el qual la seva opinió tècnica ha de tenir sentit.

El sistema judicial reflecteix les influències i les experiències de generacions i generacions de teories i pràctiques per a resoldre conflictes. Una cosa que és molt difícil per als professionals de les TIC és acceptar que la llei evoluciona a molta menys velocitat que les TIC. La llei tracta sobre les debilitats humanes i, en els litigis, tendeix a enfocar l'atenció a la veritat i la credibilitat.

Amb un enfocament purament tècnic, es tendeix a deixar fora el context, mentre que en el procés judicial el context és crític per a establir quins són els fets rellevants en el cas. És important no perdre això de vista, ja que el jutge aplica el sentit comú als arguments i a les proves per a donar el veredict final. També considerarà altres aspectes, com ara la versemblança de les dades i conclusions exposades en el dictamen, la concordança entre testimoniatges i si el testimoni és comprensible.

Versemblança de les dades

Com que la veritat es busca de manera diferent i amb un objectiu diferent del de l'àmbit judicial, les preguntes des d'un punt de vista científic podrien ser d'aquest estil: l'argumentació és lògica?; es basa en una hipòtesi probable?; s'ha provat rigorosament?; es basa en fets establerts científicament?; l'ha publicat i criticat la comunitat científica?

És una bona pràctica comptar amb el perit des de les fases inicials perquè, en establir l'estratègia a seguir, ja es compti amb una bona orientació, d'acord amb l'estratègia que fixi l'advocat.

Lectures recomanades

Respecte a la prova anticipada, consulteu per exemple els articles següents:

LEC (art. 293). Casos i causes d'anticipació de la prova. Competència.

LEC (art. 297). Mesures d'assegurament de la prova.

1.2.1. Prova anticipada

Quan hi hagi el temor fundat que, a causa de les persones o de l'estat de les coses, hi ha algun tipus de prova que no es pot practicar en el moment procesal que generalment es preveu, es podrà sol·licitar del tribunal practicar-la anticipadament. També es podran sol·licitar mesures d'assegurament útils per a evitar que, per conductes humanes o esdeveniments naturals que puguin destruir o alterar objectes materials o estats de coses, sigui impossible practicar, en el seu moment, una prova rellevant o fins i tot manqui de sentit proposar-la.

LEC (art. 298). Requisits. Procediment per a l'adopció de les mesures d'assegurament de la prova. Contracauteles

1) El tribunal, mitjançant provisió, ha d'acordar adoptar les mesures oportunes en cada cas si es compleixen els requisits següents:

- a) Que la prova que es pretén assegurar sigui possible, pertinent i útil a l'hora de proposar-ne l'assegurament.
- b) Que hi hagi raons o motius per témer que, si no s'adopten les mesures d'assegurament, pot resultar impossible en el futur la pràctica de la prova esmentada.
- c) Que la mesura d'assegurament que es proposa, o una altra de diferent que el tribunal consideri preferible amb la mateixa finalitat, es pugui considerar conduent i es pugui portar a terme dins d'un temps breu i sense causar perjudicis greus i desproporcionats a les persones implicades o a tercers.

1.3. Delimitacions

En qualsevol cas, és necessari delimitar el que es pot provar i el que s'ha de provar, i buscar l'adequació de mitjans i finalitats, per evitar proves innecessàries o excessives.

Un altre element a tenir en compte és el temps de què es disposa per a preparar l'informe. El termini i, per tant, la urgència depenen del tipus de procés judicial que se seguirà i de la part per a la qual s'efectui el peritatge.

Com que gairebé mai no hi haurà ni prou temps ni prou diners per a fer tot el possible tècnicament, és necessari establir un pla d'actuació clar, en el qual cal tenir en compte que es poden presentar circumstàncies imprevistes.

No sempre s'arriba a resultats concloents, encara que aquest sigui el resultat que s'espera. En alguns casos, els resultats tècnics poden no ser suficients per a arribar a una conclusió, encara que es pot donar el cas que, vistos conjuntament, dins del context de la situació, ofereixin una visió més completa i contribueixin a esclarir els fets controvertits.

És evident que, en aquest punt, també s'han de tenir en compte els costos que pot ocasionar el peritatge, encara que si aquest és molt complex és difícil determinar-lo prèviament amb exactitud. Per això, és habitual que inicialment el perit sol·liciti una provisió de fons a la part o les parts que representi. En cas de representar més d'una part, el cost se sol repartir de manera proporcional segons el nombre i la complexitat de les proves sol·licitades per cada una.

1.3.1. Honoraris dels perits

El dret principal dels perits és el cobrament dels honoraris, que es fixen en funció dels coneixements necessaris per a la resolució del peritatge, de la dificultat o complexitat del tema, del temps dedicat i de les despeses i possibles dietes.

Referències bibliogràfiques

Respecte al cobrament d'honoraris, consulteu els articles de la LEC: 339, 339.2, 427, 427.4, 243.2 i 394.3.

Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial (d'ara endavant, LOPJ): article 17.1.

Llei d'enjudiciament criminal (d'ara endavant, LECr): article 465.

Respecte als mitjans materials necessaris en els procediments penals, consulteu l'article 485 de la LECr.

La casuística sobre el pagament dels honoraris del perit i les despeses és àmplia. En línies generals, està determinat pel jutge que, en dictar sentència, imposa el pagament de les costes. Ara bé, si això no s'acorda, recauen sobre la part que hagi sol·licitat el peritatge.

El perit té llibertat per a fixar l'import dels honoraris, però la pròpia LEC estableix la possibilitat d'impugnar-los per excessius o indeguts.

LECr

En la LECr les costes inclouen:

- El reintegrament del paper segellat emprat en la causa.
- El pagament dels drets d'aranzel.
- Els honoraris reportats pels advocats i perits.
- Les indemnitzacions corresponents als testimonis que les hagin reclamat, si són d'abonament, i a les altres despeses que s'hagin ocasionat en la instrucció de la causa.

1.4. Les proves digitals

El tractament pericial de les proves digitals tenia, fins no fa gaire, un impacte relativament limitat, i el coneixement d'aquestes tècniques només era necessari en investigacions convencionals que duia a terme personal expert en les empreses.

Perit

L'encàrrec a un perit per al peritatge es pot considerar com un contracte d'obra, però hi ha unes diferències importants, ja que s'estableix una relació jurídica de naturalesa pública que obliga el perit a respectar el termini i, d'altra banda, n'estableix el dret a obtenir la retribució econòmica deguda.

Les proves digitals són molt fràgils i volàtils, sobretot en l'àmbit telemàtic, i és essencial desenvolupar i aplicar les millors pràctiques i els millors procediments per a prevenir i resoldre els reptes tècnics que es poden presentar per a capturar-les, sense perdre-les o contaminar-les.

Actualment, la violació de la privadesa i el robatori d'informació per mitjans diversos són ciberdelictes freqüents. Per tant, resulta convenient actuar-hi en contra de manera proactiva i generalitzada, i que els professionals implicats en aquesta tasca disposin d'uns coneixements bàsics que els permetin prendre les decisions apropiades respecte a què fer o què no fer en situacions concretes, o sobre l'estratègia que hem d'adoptar respecte a la recopilació, el transport, la preservació i l'examen de les proves electròniques.

Web recomanat

Podeu consultar la guia de bones pràctiques respecte al tractament de proves digitals: Good Practice Guide ACPO Good Practice Guide for Digital Evidence (Association of Chief Police Officers).

http://www.digital-detective.net/digital-forensics-documents/ACPO_Good_Practice_Guide_for_Digital_Evidence_v5.pdf

Els peritatges relacionats amb els delictes telemàtics podran presentar, a més, dificultats addicionals degudes a la possible distància física dels autors del delicte, o l'alta probabilitat que aquest tingui elements transnacionals, o que s'hagi comès en diferents llocs al mateix temps. Cal, doncs, fer-se una idea del repte que representa per als legisladors i, per tant, també per als perits que, a més dels requisits tècnics, han de tenir en compte els requisits en l'àmbit jurídic.

«En resumen, con toda esta polémica acerca de cuál deba entenderse por el concepto procesal de documento, lo que se resalta es un problema fundamental, que no es otro que la enorme dificultad de encajar, dentro de la prueba documental, a las nuevas realidades de soportes documentales que son distintos del escrito en papel.»

J. J. Elías Baturones (2008). *La prueba de documentos electrónicos en los tribunales de justicia*. València: Tirant lo Blanch.

Veiem que, per estar en suport informàtic, els documents electrònics han de complir una sèrie de criteris addicionals perquè s'acceptin com a originals:

Article 230 de la LOPJ

Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial (d'ara endavant, LOPJ), art. 230.

«1) Els jutjats i els tribunals poden fer servir qualsevol mitjà tècnic, electrònic, informàtic i telemàtic per al desenvolupament de la seva activitat i l'exercici de les seves funcions, amb les limitacions que l'ús d'aquests mitjans estableixen la Llei orgànica 5/1992, de 29 d'octubre, i la resta de lleis que es poden aplicar.

2) Els documents que s'emeten pels mitjans esmentats, sigui quin sigui el seu suport, tenen la validesa i l'eficàcia d'un document original sempre que quedi garantida la seva autenticitat, integritat i el compliment dels requisits que exigeixen les lleis processals.

3) Els processos que es tramitin amb suport informàtic han de garantir la identificació i l'exercici de la funció jurisdiccional per l'òrgan que l'exerceix, així com la confidenciali-

tat, privadesa i seguretat de les dades de caràcter personal que continguin en els termes que estableix la llei».

1.4.1. Credibilitat jurídica

En principi, els suports electrònics tenen ple valor jurídic. Però cal tenir en compte que la llei només els està començant a assimilar i que la tècnica troba dificultats pràctiques importants que fan que les seves possibilitats s'obrin camí lentament.

Els codis legals, que veurem més endavant, regulen amb detall els mitjans de prova en els judicis, encara que no de manera congruent entre ells.

1.4.2. Signatura electrònica, certificat digital

Simplificant-ho molt, el problema de fons és si un document electrònic es pot admetre com a mitjà de prova i quines garanties d'autenticitat ofereix o pot oferir.

En els documents tradicionals en suport paper, si el document és original i hi ha una signatura manual llegible, es considera que ofereixen determinades garanties d'autenticitat, la qual cosa permet l'acceptació de l'autenticació de l'autor. Aquests elements no apareixen en el cas del document electrònic que, a efectes probatoris, no és exactament un document. La signatura electrònica avançada té la finalitat de poder autenticar els documents electrònics de la mateixa manera que en els documents tradicionals ho fa la signatura manual.

1.5. Fonts i mitjans de proves

És important conèixer alguns conceptes bàsics per a poder comprendre mínimament els textos legals, encara que després les denominacions no es respectin de manera unívoca en els diferents codis legals.

Article 299.3 de la LEC

Quan, per qualsevol altre mitjà no previst expressament en els apartats anteriors d'aquest article, es pugui obtenir la certesa sobre fets rellevants, el tribunal, a instància de part, l'ha d'admetre com a prova i adoptar les mesures que siguin necessàries en cada cas.

Els **mitjans de prova** són els camins que les parts han de recórrer per a poder incorporar els elements o les fonts de prova en el procés judicial.

Els mitjans de prova estan regulats en els diferents codis, i aquestes regulacions s'han de respectar.

Les **fonts de prova** existeixen independentment del procés, i poden ser persones o coses que aporten dades al procés.

Codis legals

Els codis legals són els codis civil, penal, social o contenciós administratiu.

Lectura recomanada

Consulteu la Llei 59/2003, de 19 de desembre, de signatura electrònica.

Mitjans de prova

En la LEC ho són, per exemple, l'interrogatori de les parts, els documents públics, els documents privats, el dictamen de perits, el reconeixement judicial, l'interrogatori de testimonis i mitjans de reproducció del so i l'arxivament de dades.

La persona com a font de prova

«Si en la testifical el conocimiento del testigo es la fuente de prueba y el testimonio el medio, o en el interrogatorio de las partes, el saber del declarante es la fuente de prueba y la declaración el medio, considerar el conocimiento del perito como fuente de prueba exige hilar muy fino en la precisión de lo que haya de entenderse por fuente y medio de prueba e introducir además un concepto –el cuerpo o materia de prueba– que resulta imprescindible para identificar los tres elementos que pueden intervenir en la actividad pericial: *el cuerpo o materia de prueba, el conocimiento del perito y el dictamen pericial.*»

I. Flores Prada (2006). *La prueba pericial de parte en el proceso civil*. València: Tirant lo Blanch.

Les fonts de prova són les dades objectives que s'incorporen al procés per un mitjà de prova.

Les disposicions existents indiquen les responsabilitats perquè es puguin aportar les fonts de prova i els requisits bàsics de legalitat per a obtenir-les.

1.5.1. Els instruments de prova

Si ens fixem en l'article següent de la LEC, veiem que des de la perspectiva tècnica anomenaríem documents electrònics alguns dels instruments de prova següents:

Article 299.2 de la LEC

També s'admeten, de conformitat amb el que disposa aquesta Llei, els mitjans de reproducció de la paraula, el so i la imatge, així com els instruments que permeten arxivar i conèixer o reproduir paraules, dades, xifres i operacions matemàtiques dutes a terme amb finalitats comptables o d'una altra mena, rellevants per al procés.

A efectes pericials, que es consideri d'una manera o d'una altra té efectes pràctics respecte a la identificació de l'original, a la realització del nombre de còpies adequat i a la necessitat de donar el certificat electrònic emès pel prestador de serveis de certificació, si això és pertinent.

1.6. La prova pericial

La prova és l'activitat processal de les parts dirigida a aconseguir el convenciment del jutge sobre els fets que s'han al·legat. Aquesta activitat processal s'efectua de manera específica segons si es tracta del Codi Civil, Penal, social o contenciós administratiu i de manera que es protegeixin les garanties de les parts.

Concepte de prova

«El término prueba no es un concepto unívoco. El término prueba sirve para designar cosas distintas (actividades, efectos o resultados, procedimientos, reglas), aunque lógicamente todas ellas vinculadas. Así, y dependiendo del punto de vista que se adopte, la prueba puede ser considerada como una herramienta, una actividad, un resultado, un protocolo o procedimiento, un deber o una regla. Esta variedad de significados indica que estamos ante un concepto complejo, cuya unidad conceptual mínima probablemente radica en su función. El objetivo al que tiende la prueba, que no es otro que demostrar, con el mayor grado de certeza posible, unos hechos propuestos como ciertos, reales o verdaderos, explica que al mismo tiempo y según la perspectiva que se adopte, la prueba pueda ser considerada como actividad, como requisito, como calificación o como resultado.»

I. Flores Prada (2006). *La prueba pericial de parte en el proceso civil*. València: Tirant lo Blanch.

Per això, convé destacar que quan en el mòdul parlem de prova pericial, ens referim a la prova en el procés, que segons el mateix autor esmentat «es la actividad y el efecto de demostrar en el juicio las alegaciones formuladas por las partes, con el fin de lograr la convicción judicial».

Prova pericial

En la prova pericial, la font de prova és el coneixement del perit, és a dir, l'experiència especialitzada que aquest pot aportar, l'objecte de prova és el que es pot provar en el procés, i el tema de la prova és el que s'hi ha de provar.

En general, la prova es pot definir com una activitat per a demostrar, verificar, confirmar o comprovar.

Parlem de proves directes quan s'ha possibilitat un coneixement concloent, mentre que les indirectes només proporcionen aproximacions especulatives que tendeixen a incidir en la convicció més que a formar coneixement.

1.6.1. Proves sobre la prova

En el fons, podem observar una diferència essencial entre els criteris que, com a tècnics, ens porten a donar credibilitat a una prova electrònica respecte als criteris per a atorgar credibilitat jurídica. Fins i tot, no sempre es considera document un arxiu que un tècnic definiria, simplement, com a document. Aquest es pot considerar un instrument electrònic, la qual cosa faria variar algunes qüestions processals.

Si es volen considerar els instruments electrònics com a documents, ens trobem amb diferències com ara que no se'n pot saber el contingut si no és per mitjà d'un ordinador i, d'altra banda, fa falta una activitat de pràctica de la prova que no és necessària en els documents tradicionals.

En alguns casos, això pot portar a peritatges per a provar els mateixos mitjans de prova, perquè se'n pugui determinar el pes, la fiabilitat i la credibilitat. Aleshores, ens podem trobar amb proves sobre proves o proves d'instruments o sobre el contingut d'instruments.

Referència bibliogràfica

Respecte als mitjans de prova, es pot consultar la secció VIII de la LEC: «De la reproducció de la paraula, el so i la imatge i dels instruments que permeten arxivar i conèixer dades rellevants per al procés».

Referència bibliogràfica

Podeu consultar els articles 352 i 299.3 de la LEC; també l'article 384 d'aquest codi.

A part de les complexitats processals i tècniques, veiem que aquest tipus de qüestions encareixen els peritatges, tant per la necessitat de recursos tècnics com per la dedicació del perit. Un element que pot simplificar aquests temes és que s'hagi disposat el nombre suficient de còpies perquè les parts puguin conèixer el contingut de l'instrument amb prou antelació.

1.7. Tipus d'intervencions professionals

La intervenció professional més completa o especialitzada com a perit exigeix una gamma àmplia de coneixements i habilitats, formació continuada i compromisos de tipus ètic i professional, amb una exigència que pot ser molt més alta que en altres circumstàncies professionals.

Destinatari

La noció de client ja no és la mateixa que en altres tipus d'actuacions no pericials i, en realitat, cal interpretar aquesta figura com a destinatari, perquè en aquest cas s'imposa una actuació objectiva o imparcial que no es dona en un altre tipus d'activitats professionals.

Qualitats del perit

Convé tenir en compte els criteris bàsics següents:

Competència. Coneixements precisos i necessaris per a dur a terme el treball, estudiant els temes en profunditat, actuant amb prudència i rigor en tot el procés.

Independència. No actuar amb una actitud preconcebuda, no prendre partit previ sobre un assumpte determinat, evitar les influències i les recomanacions, no utilitzar expressions que magnifiquin o minimitzin els temes, ser conscient en tot moment de la seva responsabilitat social i personal.

Autoritat. Saber imposar amb rigor i criteri la pròpia competència. El que importa, més que les conclusions en si mateixes, són els raonaments, la concatenació lògica i la força convincent dels arguments en una exposició raonada (A. Humero Martín, 2006. *Guía de actuación y responsabilidades del perito en los procedimientos: civiles, penales, contencioso-administrativos, tributarios, sancionadores de consumo, arbitrales*. Madrid: Dykinson).

Es busca que el professional que es dedicarà, o que ja es dedica, a aquesta especialitat estigui informat sobre els aspectes processals que comporta l'activitat pericial, forense i arbitral.

No obstant això, hi ha altres formes d'intervenció, més aviat eventual, que és la de l'especialista que intervé com a expert en un peritatge, però sense que se li suposi un coneixement especialitzat en temes jurídics ni en procediments pericials, ni una formació contínua sobre temes legals relacionats amb l'activitat pericial. Però, igualment, ha de dur a terme el tractament de les proves complint tots els requisits legals.

Un altre paper possible en què es podria trobar un expert en anàlisi forense consistiria en estar implicat en situacions en les quals hagi d'atestar, tant si ho vol com si no, com un testimoni no expert, sobre fets o coses que ha vist o sentit personalment, accions que ha dut a terme o coses que ha dit, etc. En aquest cas, el seu coneixement tècnic no és el paràmetre més important del testimoniatge.

Una altra figura és la del testimoni perit, en la qual aquesta persona té els coneixements necessaris com a expert i compleix, a més, la condició de testimoni sobre els fets en litigi.

Testimoni perit

En l'ordre laboral, els detectius privats actuen com a testimonis perits.

Acceptar l'encàrrec o renunciar-hi?

Abans d'acceptar un encàrrec d'aquesta índole convé assegurar-se de la disponibilitat d'equips, recursos, formació, experiència necessària, disponibilitat del temps suficient i capacitat de resoldre les dificultats per a seguir el procediment forense i legal.

No és bona idea pensar que es podrà atestar de la mateixa manera que resoldríem un problema tècnic i ignorar els múltiples detalls il·lògics que, des d'aquest punt de vista, tenen els procediments legals.

El perit pot incórrer en responsabilitats de tipus civil, de tipus penal i de tipus disciplinari o deontològic.

Article 335 de la LEC. Objecte i finalitat del dictamen de perits. Jurament o promesa d'actuar amb objectivitat

1) Quan siguin necessaris coneixements científics, artístics, tècnics o pràctics per a valorar fets o circumstàncies rellevants en l'afer o adquirir certesa sobre aquests, les parts poden aportar al procés el dictamen de perits que posseeixin els coneixements corresponents o sol·licitar, en els casos que preveu aquesta llei, que n'emeti dictamen un perit designat pel tribunal.

2) En emetre el dictamen, el perit ha de manifestar, sota jurament o promesa de dir la veritat, que ha actuat i, si s'escau, que actuarà amb la màxima objectivitat possible, que pren en consideració tant el que pugui afavorir com el que sigui susceptible de causar perjudici a qualsevol de les parts, i que coneix les sancions penals en què pot incórrer si incompleix el seu deure com a perit.

2. Recollida de proves

L'enfocament del peritatge depèn, en principi, del tipus d'intervenció de què es tracti. Les intervencions pericials poden ser de constatació o de revelació o descobriment. En el primer cas, el perit coneix prèviament les proves existents i només ha de constatar el que s'ha exposat anteriorment respecte a aquestes. En el segon cas, el perit és qui descobreix les proves i la materialització dels fets que es presumeixen.

Encara que la majoria de peritatges fora de l'àmbit policial són del primer tipus, l'anàlisi forense s'aplica en tots dos tipus d'intervencions.

Hi ha un temps intermedi en què el professional d'una empresa es pot trobar en la situació d'investigar un incident i arribar a la convicció o sospita que, en realitat, és un acte delictiu. En aquestes circumstàncies ha de saber delimitar la seva comesa i, si hi ha aquesta sospita, s'ha de posar en contacte amb la policia.

Lectura recomanada

Per a més informació, consulteu l'obra *Seguretat i legalitat* de la «Col·lecció de Materials» de la UOC.

La policia disposa de maneres legals per a actuar i investigar que no tenen les empreses i els seus empleats. Aquestes maneres i aquests recursos augmenten les probabilitats d'identificar i localitzar l'atacant i, a més, asseguren que les proves seran admissibles i que s'hauran respectat les garanties pertinents.

2.1. Tractament de proves

Per a assegurar l'admissibilitat de les proves, s'ha de prestar especial atenció als mètodes i procediments d'obtenció, i respectar no solament els procediments tècnics, sinó també els judicials i les lleis o els estatuts aplicables al cas. Per exemple l'Estatut dels treballadors en cas d'incidents en què intervingui el personal de l'empresa.

Veiem alguns articles en el Codi Civil i Penal respecte al que s'ha de custodiar i com:

Article 13 de la LECr

Es consideren diligències primeres la de consignar les proves del delicte que puguin desaparèixer; la de recollir i posar en custòdia tot el que porti a la comprovació i a la identificació del delinqüent; la de detenir, si s'escau, els presumptes responsables del delicte, i la de protegir els ofesos o perjudicats per aquest, els familiars o altres persones. A aquest efecte es poden disposar les mesures cautelars.

Article 296 de la LEC. Custòdia dels materials de les actuacions de prova anticipada

1) Els documents i altres peces de convicció en què consisteixin les proves anticipades o que s'obtinguin com a conseqüència de la seva pràctica, així com els materials que puguin reflectir fidelment les actuacions probatòries efectuades i els seus resultats, queden sota la custòdia del secretari del tribunal que hagi acordat la prova fins que s'interposi la

demanda, a la qual s'han d'adjuntar, o fins que arribi el moment processal de conèixer-los i valorar-los.

Article 383 de la LEC. Acta de la reproducció i custòdia dels materials corresponents

2) El tribunal ha de conservar el material que contingui la paraula, la imatge o el so reproduïts, amb referència a les actuacions del judici, de manera que no tinguin alteracions.

En qualsevol cas, les accions que s'emprenguin no han de modificar les proves i les persones que intervinguin han de ser competents en procediments forenses. Totes les activitats que es duguin a terme han de ser documentades i s'han de preservar les proves, de manera que estiguin disponibles per a poder-les repetir amb el mateix resultat. En moments determinats, els procediments s'hauran d'efectuar en presència d'un notari o del secretari judicial.

Article 336 de la LEC. Aportació amb la demanda i la contestació de dictàmens elaborats per perits designats per les parts

2) Els dictàmens s'han de formular per escrit i s'hi han d'adjuntar, si s'escau, els altres documents, instruments o materials adequats per a exposar el parer del perit sobre el que hagi estat objecte de la perícia. Si no és possible o convenient aportar aquests materials i instruments, l'escrit de dictamen ha de contenir sobre aquests les indicacions suficients. Així mateix, es poden adjuntar al dictamen els documents que es considerin adequats per a fer una valoració més encertada.

Les persones que tinguin al seu càrrec les proves digitals són responsables de les accions preses respecte a aquestes mentre estiguin a càrrec seu.

Únicament la fe pública del secretari judicial garanteix la veracitat de les diligències practicades, i són inatacables davant d'un tribunal, llevat que hi hagi prova en contra. Si s'utilitzen mitjans tècnics d'enregistrament o reproducció, el secretari judicial ha de garantir l'autenticitat i la integritat del que s'ha gravat o reproduït.

Tipus d'informació que és convenient que l'organització prepari en cas d'incidents

- Descripció de tots els incidents, incloent-hi dates i hores.
- Identificació dels sistemes, comptes, serveis, dades i xarxes afectats per l'incident i temps dedicat a l'incident.
- Descripció de com l'incident ha afectat els elements que hagin estat afectats.
- Informació respecte al tipus i l'estimació del cost dels danys provocats per l'incident, que pugui ser necessari conèixer en reclamacions civils o penals.
- Establir una cadena de custòdia per als materials des que s'obtenen fins que són portats al jutjat.

Davant de determinades situacions és important saber reconèixer el problema real.

Un repte habitual és poder trobar el sentit de diversos logs, conjuntament amb altres informacions pertinents, quan han estat compromesos, esborrats o regravats expressament a fi d'enganyar o confondre. Mitjançant l'anàlisi foren-

Secretari judicial

Correspon als secretaris judicials, amb exclusivitat i plenitud, l'exercici de la fe pública judicial. En l'exercici d'aquesta funció, han de deixar constància fefaent de la realització d'actes processals en el tribunal o davant d'aquest i de la producció de fets amb transcendència processal mitjançant les actes i diligències oportunes.

Web recomanat

Best Practices for Victim Response and Reporting of Cyber Incidents:
<http://bit.ly/37lkE0>

se es volen trobar totes les dades, encara que aquestes s'hagin eliminat o els fitxers estiguin malmesos, i reconstruir-ho tot de manera que sigui admissible en un procés judicial.

Si l'organització és part interessada en la investigació, hauria de ser l'última a accedir a l'ordinador d'un empleat, pel risc que es vulnerin els drets fonamentals i per a evitar possibles alteracions de les proves que després serien difícils d'argumentar.

2.2. Marc metodològic

El perit o investigador forense ha de fer un examen meticulós i imparcial de les proves, i establir un marc metodològic, que ajudarà a garantir que les coses es facin amb les prevencions tècniques adequades. També ha de facilitar la identificació dels recursos necessaris per a tractar les proves digitals i s'ha d'ocupar que es tinguin preparats aquests recursos quan facin falta.

Admissibilitat de les proves digitals

Per a assegurar l'admissibilitat de les proves en un procés judicial, la informació s'ha de tractar convenientment durant tot el temps necessari, que fins i tot pot ser de diversos anys. Si es pot establir algun dubte sobre alguna part del procés, tant del seu tractament com de l'emmagatzematge o altres, el seu valor es pot minimitzar, i afectar el cas i la sentència sobre aquest.

En tractar proves digitals, s'ha de tenir en compte el següent:

- Mantenir la integritat de les proves durant tot el procés.
- Les persones que intervinguin han d'estar formades específicament per a això.
- Les activitats per a la confiscació, l'examen, l'emmagatzematge o la transferència de les proves digitals s'han de documentar i preservar, i cal tenir la documentació disponible per a analitzar-les.
- S'ha de documentar tot el procés amb detall mentre es va desenvolupant.

Mantenir la integritat de les proves i una documentació detallada són dos elements clau per a assegurar que el procés es pugui repetir.

Tractament de proves digitals

La norma BS 10008:2008 Evidential weight and legal admissibility of electronic information. Specification, de BSI British Standards, publicada el novembre del 2008, inclou diferents aspectes importants respecte al tractament de les proves digitals:

- Conservació de la informació electrònica durant molt de temps, tenint en compte els canvis tecnològics, quan el manteniment de la integritat és vital.
- Com gestionar els riscos en relació amb la informació digital.
- De quina manera demostrar l'autenticitat de la informació digital.
- La gestió de la qualitat en relació amb els processos d'escaneig de documents.
- Assegurar la cadena de custòdia dels objectes electrònics per mitjà del seu cicle de vida i les seves transferències d'un sistema a uns altres.

- Polítiques i procediments de seguretat, requisits tècnics i d'auditoria de sistemes de gestió documental.

2.3. Classificació dels delictes electrònics

Atesa l'evolució tan ràpida de les TIC i dels delictes relacionats amb aquestes, s'han anat plantejant diferents classificacions, segons diversos criteris. No hi ha una definició precisa de les situacions de conflicte o de delicte, encara que les disponibles poden ajudar a entendre i identificar quins problemes poden sorgir en tractar la informació d'un cas.

Un factor important en l'enfocament del peritatge serà el tipus de delicte i de quina manera han intervingut les tecnologies de la informació i la comunicació. Entendre el delicte ajuda a comprendre quines són les dades que s'han de recollir i quina serà la situació si no les trobem.

La seva denominació és variada: delicte informàtic, delicte electrònic, ciberdelicte, ciberkrim o crim d'alta tecnologia; encara que el denominador comú és l'ús de la tecnologia, això no inclou solament els programes, dispositius i xarxes, sinó també els serveis. Els ordinadors i dispositius de comunicacions, a més de ser el mitjà d'execució del delicte, també poden ser l'objecte dels delictes, i en alguns casos els mitjans tècnics tenen un paper decisiu, mentre que en altres la presència de les TIC és accessòria.

Mitjà i objecte de l'ordinador

L'ordinador es pot veure com una eina o mitjà per a cometre el delicte, com per exemple en atacs a altres ordinadors per a robar informació, causar danys al sistema o denegacions de servei. També per a falsificar targetes de crèdit, diners, passaports o altres.

També es pot veure com a objectiu del delicte quan, per exemple, es manipula, roba o compromet la informació que conté, amb propòsits criminals.

Segons aquesta classificació, també es poden veure com a «contenedors» de proves, ja que hi poden estar desats fitxers, documents, instruments de programari, pornografia infantil o altres informacions sobre activitats il·lícites.

Classificació del delicte informàtic

El terme delicte informàtic es va encunyar al final de la dècada dels noranta i, cap a l'any 2000, el Consell Europeu va presentar un Tractat sobre delicte informàtic, però sense donar una definició del que s'entenia com a tal. En qualsevol cas, es va fer la classificació següent:

- Infraccions contra la confidencialitat, la integritat i la disponibilitat de les dades i dels sistemes informàtics.
- Infraccions informàtiques (delictes tradicionals).
- Infraccions relatives al contingut.
- Infraccions vinculades als atemptats a la propietat intel·lectual i als drets afins.
- Infraccions relatives a la privadesa.

Webs recomanats

Podeu consultar els organismes internacionals:

International Aspects of Computer Crime: <http://www.irational.org/APD/CCIPS/intl.html>

INTERPOL, Cybercrime: <http://www.interpol.int/Crimes/Cybercrime>

Ens pot ser molt útil la informació de l'Europol, que classifica els delictes i conflictes de seguretat a Internet segons els criteris següents:

- Tipus d'acció: intercepció de dades, interferència de dades, accés il·legal, robatori d'identitat, etc.
- Tipus d'autor del delicte: *hackers*, cibercriminals, ciberterroristes, ciber guerrers, etc.
- Tipus d'objectiu: persones, empreses privades, institucions públiques, centres d'infraestructures crítiques, governs i objectius militars.

Amenaces

Altres amenaces considerades per l'Europol, i fora de l'àmbit d'estudi d'aquesta assignatura, són el ciberterrorisme, el tràfic de drogues per Internet, les amenaces a les infraestructures crítiques i la implicació de bandes criminals organitzades en delictes d'àmbit tecnològic.

També segons l'Europol, es pot considerar que l'ús de la tecnologia sigui de tipus vertical o horitzontal:

- Vertical. Quan l'ordinador o la xarxa és l'objectiu del delicte i la presència d'aquests elements és fonamental per a la seva existència. Exemples: inundació o *spamming*, *hacking* i *crimewares*.
- Horitzontal. Quan l'ordinador s'utilitza com a instrument per a proporcionar objectius criminals (tradicional).

Tendències en les amenaces

L'Europol considera que, actualment, són rellevants les tendències següents en les amenaces:

- Les xarxes d'ordinadors zombis o *botnets*, que es basen en l'ocupació d'un programa de codi maliciós que s'instal·la sense permís a l'ordinador i pel qual aquest queda sota el control (zombi) d'un tercer, per exemple, per a efectuar enviaments massius de correus electrònics.
- Pesca o *phishing*. És un tipus d'enginyeria social combinada amb la tecnologia de robatori de dades personals i financeres per a dur a terme frau o suplantacions de personalitat.
- Suplantació d'identitat.
- Descaminament o *pharming*. És un altre tipus d'enginyeria social, molt similar al *phishing*, però més difícil de detectar perquè consisteix en la manipulació del DNS (*domain name server* o servidor de noms de domini) de manera que, en el moment de resoldre l'adreça IP, els usuaris són redireccionats al ciberlloc fraudulent.
- *Vishing*. És una altra evolució de la pesca en la qual no s'usen els ciberllocs, sinó que s'usa la VoIP. Amb una veu automàtica es demana als clients d'una institució financera el número de targeta bancària, incloent en la sol·licitud el codi de validació d'aquesta.
- *Smishing*. Atacs als telèfons mòbils connectats a Internet. Els usuaris reben un enllaç (*link*) a un ciberlloc i, quan el premen, entra en acció un cavall de Troia.
- Tràfic de pornografia infantil per Internet.

Lectures recomanades

Respecte a aquestes amenaces, es recomana la lectura dels informes:

Estudio sobre usuarios y entidades públicas y privadas afectadas por la práctica fraudulenta del *phishing*. Instituto Nacional de Tecnologías de la Comunicación. <http://seguinfo.wordpress.com/2007/11/03/estudio-sobre-usuarios-y-entidades-publicas-y-privadas-afectadas-por-la-practica-fraudulenta-del-phishing-3/>

High Tech Crimes Within The EU: Old Crimes New Tools, New Crimes New Tools. Europol. Threat Assessment 2007. http://www.enisa.europa.eu/topics/csirts-in-europe/files/event-files/ENISA_Europol_threat_assessment_2007_Dileone.pdf

2.4. Anàlisi dels casos

Des d'una perspectiva exclusivament tècnica, molts casos es podrien considerar semblants, però des de la perspectiva pericial és poc habitual que dos casos siguin idèntics i que es plantegin de la mateixa manera, ja que els peritatges tenen components que estan molt relacionats amb la casuística concreta.

Els peritatges no es fan per a millorar, com pot ser el cas de les auditories, sinó per a veure què ha passat en un cas o en uns aspectes concrets d'un cas. Es fan per a buscar com, quan i per què va passar alguna cosa i fins i tot què va passar.

Les raons per a efectuar un peritatge són gairebé tan importants com la mateixa investigació i cal entendre-les per a desenvolupar un pla d'acció, per a decidir com efectuar el peritatge i quines fonts de prova s'han de considerar per a obtenir els mitjans de prova adequats. Això és així perquè la finalitat del peritatge és la mateixa que tingui l'activitat probatòria en el seu conjunt, i la informació aportada en el peritatge no es pot deslligar dels fets, i serveix per a valorar-los i perquè el jutge n'assoleixi el convenciment.

Exemple de peritatge

En un peritatge sobre un robatori d'identitat, l'activitat probatòria, en el seu conjunt, pot tenir la finalitat de provar un delictes financer, però també en podria tenir d'altres.

El perit aporta al procés judicial un tipus d'informació que només es pot aportar si disposa d'uns coneixements específics, però aquests no són suficients, ja que, a més, s'han d'aportar en relació amb els fets objecte de prova.

2.5. Objectius de la investigació

En analitzar les proves, aquestes s'han d'interpretar per a determinar-ne el significat en el cas. Aquesta anàlisi ens porta a entendre les proves disponibles, establir les correlacions temporals o la reconstrucció d'esdeveniments.

L'anàlisi pot requerir la revisió d'altres elements no electrònics que permetin establir relacions i significats respecte als objectius de la investigació.

Les dades no s'han de recollir de manera indiscriminada i cal recollir tan sols la informació rellevant, perquè quan es tracta de grans volums de dades, per exemple en grans empreses, pot ser impracticable efectuar una còpia imatge de tot. En aquests casos, és crític explicar per què s'han recollit unes dades o unes altres, per què s'ha efectuat el tractament que s'hagi efectuat i documentar exactament tots els passos que s'han fet.

Les correlacions temporals són útils per a determinar quan van ocórrer determinats esdeveniments, per a establir quan es van modificar alguns fitxers o continguts, quan es va usar una determinada contrasenya (*password*) per a accedir a un sistema, etc. En altres casos, resulta essencial identificar qui va dur a terme determinades accions o si les dades es van suprimir de manera intencionada.

En els processos penals, es requereix que el jutge assoleixi un convenciment més enllà del dubte raonable, i es demana que les proves siguin concloents. Tanmateix, això no sempre és possible, i si el perit té algun dubte substancial pel que fa a alguna qüestió s'haurà d'abstenir sobre aquesta o bé formular una opinió amb excepcions o consideracions.

2.6. Els termes de l'encàrrec

Un factor determinant, quant a l'abast del peritatge, són els termes de l'encàrrec que, entre altres coses, determinen si el peritatge s'efectuarà abans del procés judicial o no. Si és el tribunal qui encarrega el dictamen, el mateix tribunal és qui fixa els termes objectius o els extrems de l'encàrrec. Si el peritatge es fa a instància de part, els límits els estableixen els litigants i la prova només tindrà sentit si se cenyeix a les afirmacions o negacions de les parts.

Article 283 de la LEC. Impertinència o inutilitat de l'activitat probatòria

- 1) No s'ha d'admetre cap prova que, pel fet de no tenir relació amb l'objecte del procés, s'hagi de considerar impertinent.
- 2) Tampoc no s'han d'admetre, per inútils, les proves que, segons regles i criteris raonables i segurs, en cap cas no puguin contribuir a aclarir els fets controvertits.

En els processos civils, les parts són les que han de presentar els documents que acompanyen la demanda o la contestació i les que proposen la prova o les proves. Si se sol·licita el dictamen per a aportar-lo amb la demanda, el perit ha d'emetre el dictamen abans d'iniciar el procediment; per això es diu que és una intervenció extrajudicial, perquè és la mateixa demanda la que inicia aquest procediment. Per contra, si s'adjunta a la contestació de la demanda es tracta d'una intervenció judicial, ja que, en aquest cas, el procediment s'haurà iniciat prèviament.

En la carta per encàrrec, s'ha d'especificar l'abast de l'actuació.

Les parts del procés són les diferents persones o entitats que hi ha implicades. La part acusadora s'anomena actora o demandant. En els processos penals, la part acusadora pot ser el ministeri fiscal (causes criminals). La part que es defensa s'anomena demandada. En la jurisdicció penal, s'anomenen part querellant i part querellada.

Abast del peritatge

En el peritatge, es verifica la certesa o falsedat d'una sèrie d'extrems o afirmacions que es fan saber al perit.

Article 281 de la LEC. Objecte i necessitat de la prova

- 1) La prova té com a objecte els fets que tinguin relació amb la tutela judicial que es pretén obtenir en el procés.

Lectura recomanada

Per a més informació, consulteu l'obra *Seguretat i legalitat* de la «Col·lecció de Materials» de la UOC.

Modalitats de l'encàrrec

- Intervenció del perit per designació judicial.
- Intervenció en fase prejudicial a instància de part.
- Intervenció d'ofici.
- Intervenció per trucada del ministeri fiscal.

Els processos penals s'inicien per denúncia o querella. Si és una querella, els querellants es converteixen en part de la causa. En cas de denúncia, només es manifesten els fets en el jutjat i, en principi, no són part de la causa.

Si el tribunal considera que les proves que proposen les parts poden resultar insuficients, pot assenyalar també la prova o les proves que consideri convenient practicar. Si el peritatge és proposat pel jutge, el secretari judicial dicta als perits els extrems o les preguntes que ha de resoldre el peritatge.

3. Aspectes processals

Els aspectes tècnics de l'anàlisi forense són solament una part necessària per a un peritatge, ja que, a més, s'hauran de conèixer i respectar les garanties i els procediments pertinents per a cada cas, com també tenir present el moment processal de la intervenció.

El moment processal, les garanties amb què es du a terme el reconeixement i s'emet el dictamen, i el procediment pel qual aquest s'incorpora al procés són elements clau en els processos judicials.

3.1. El moment processal

Segons el tipus de procés a seguir, el dictamen del perit es pot emetre abans d'iniciar-lo per a la seva aportació amb la demanda, o es pot aportar amb la contestació a la demanda; és a dir, l'activitat pericial es desenvolupa en moments processals diferents. També hi haurà altres moments diferents d'intervenció en els processos, segons si els peritatges són de part o si el perit ha estat designat judicialment, com també segons el tipus d'actuació a fer.

És obligatori respectar el moment processal per a les actuacions pericials.

Article 269 de la LEC. Conseqüències de la falta de presentació inicial. Casos especials

1) Quan, amb la demanda, la contestació o, si s'escau, a l'audiència prèvia al judici, no es presenti algun dels documents, mitjans, instruments, dictàmens i informes que, segons els preceptes d'aquesta llei, s'han d'aportar en aquells moments, o no es designa el lloc en què estigui el document, si no se'n disposa, la part ja no pot presentar el document posteriorment, ni sol·licitar que s'adjunti a les actuacions, llevat dels casos que preveu l'article següent.

3.2. El respecte als drets fonamentals

En qualsevol cas, el peritatge sempre s'ha d'efectuar de manera que es respectin les garanties establertes. En l'apartat anterior ja hem vist algunes de les garanties necessàries respecte a les proves electròniques. No obstant això, no és l'únic tipus de garanties que s'han de respectar, ja que, a més de l'autenticitat de les proves electròniques, també s'ha de garantir el respecte als drets fonamentals, a la intimitat i a altres qüestions.

En aquest àmbit professional, és especialment sensible mantenir l'equilibri entre l'ús de mitjans tècnics per a esbrinar els delictes i els seus presumptes autors, amb el respecte de les garanties establertes.

Exemple de respecte a les garanties

No és pertinent adjuntar a un informe pericial informació privada com cartes o fotografies privades, si la prova que busquem són documents d'activitats empresarials.

Exemples de situacions en què això és aplicable:

- Intervenció del correu electrònic.
- Enregistrament de veus o imatges.
- Intervenció de comunicacions telefòniques.
- Intervenció de comunicacions per la xarxa.

De vegades, pot resultar complicat saber què és pertinent, però cal tenir en compte que la validesa de les proves depèn, en gran mesura, de les circumstàncies en què s'obtenen.

Els drets fonamentals de les persones implicades s'han de respectar des del principi de la intervenció i, per a poder intervenir en aquestes situacions, és necessària l'autorització judicial.

Article 11 de la LOPJ

1) En tot tipus de procediment s'han de respectar les regles de la bona fe. No tenen efecte les proves que s'hagin obtingut, directament o indirectament, violentant els drets o les llibertats fonamentals.

2) Els jutjats i els tribunals han de rebutjar fonamentadament les peticions, els incidents i les excepcions que es formulin amb abús de dret manifest o que impliquin frau de llei o processal.

El perit té dret a l'accés als locals i sistemes informàtics que requereixi per a resoldre les qüestions que es plantegin en els extrems. En aquesta situació, s'ha d'observar el principi de proporcionalitat i de perjudici mínim, de manera que l'anàlisi, a més de necessària i vàlida, també sigui proporcionada als fets que s'han de provar.

3.2.1. Dret a la intimitat i a la protecció de les dades de caràcter personal

El dret a la intimitat està protegit per la Constitució espanyola i s'han de respectar les informacions personals o privades que representin una intromissió en el dret a la intimitat o el secret de les comunicacions.

Article 18 de la Constitució espanyola (CE)

1) Es garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.

4) La llei limitarà l'ús de la informàtica per garantir l'honor i la intimitat personal i familiar dels ciutadans i el ple exercici dels seus drets.

El Codi Penal especifica, detalladament, les penes per apoderament de dades reservades de caràcter personal o familiar d'un altre, cartes, missatges de correu electrònic o qualsevol altre document o efecte personal d'altres persones, independentment del seu suport: paper o suports informàtics, electrònics o telemàtics, o en qualsevol altre tipus d'arxiu.

Són circumstàncies agreujants que els fets descrits en els apartats anteriors afectin dades de caràcter personal, que revelin la ideologia, religió, creences, salut, origen racial o vida sexual, o si la víctima és un menor d'edat o un incapacitat.

Article 197.4 del Codi Penal (CP)

Si els fets descrits en els apartats 1 i 2 d'aquest article del Codi Penal els realitzen les persones encarregades o responsables dels fitxers, suports informàtics, electrònics o telemàtics, arxius o registres, s'ha d'imposar la pena de presó de tres a cinc anys, i si es difonen, cedeixen o revelen les dades reservades, s'ha d'imposar la pena en la meitat superior.

A més del dret a la intimitat, s'ha de guardar la confidencialitat i privadesa determinada per la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal (LOPD) en la mesura que correspongui segons el peritatge.

El principi de proporcionalitat també implica l'aplicació dels mètodes d'anàlisi menys intrusius respecte als drets fonamentals, encara que n'hi hagi altres de més senzills d'utilitzar.

3.2.2. Inviolabilitat de les comunicacions

El secret de les converses telefòniques és un dret fonamental emparat per la Constitució i regit per la Llei general de telecomunicacions.

El secret de les converses telefòniques

També és aplicable la LOPD i altres lleis com:

Llei orgànica 2/2002, de 6 de maig, reguladora del control judicial previ del Centre Nacional d'Intel·ligència.

RD 424/2005, reglament sobre les condicions per a la prestació de serveis de comunicacions electròniques, el servei universal i la protecció dels usuaris.

Ordre ITC/110/2009, que determina alguns requisits i algunes especificacions tècniques.

Llei 25/2007, de 18 d'octubre, de conservació de dades relatives a les comunicacions electròniques i a les xarxes públiques de comunicacions.

A l'hora de justificar la raó de les escoltes, cal explicar davant del jutge l'existència d'indicis previs. No es pot escoltar primer i, una vegada descobert el delictes, sol·licitar l'autorització al jutge.

Hi ha moltes sentències absolutòries a conseqüència de fallades en les garanties per haver utilitzat mitjans tècnics de manera il·legal, sense l'autorització judicial prèvia.

El Codi Civil preveu la intervenció de les comunicacions telefòniques i de comunicacions postals i telegràfiques, i el Codi Penal concreta les penes per interceptar les telecomunicacions o utilitzar artificis tècnics d'escolta, transmissió

Referència bibliogràfica

Podeu consultar l'article 197 del CP.

Article 18.3 de la CE

Es garanteix el secret de les comunicacions i, especialment, de les postals, telegràfiques i telefòniques, excepte en cas de resolució judicial.

sió, enregistrament o reproducció del so o de la imatge, amb l'objecte de descobrir els secrets o vulnerar la intimitat d'un altre, per a difondre'ls, revelar-los o cedir a tercers les dades o fets descoberts o les imatges captades.

3.2.3. Inviolabilitat del domicili

La protecció de la inviolabilitat del domicili que garanteix la Constitució es refereix tant a les persones físiques com jurídiques, és a dir, a domicilis particulars i d'empreses.

Els registres domiciliaris

Els registres domiciliaris són actes d'investigació que consisteixen en penetrar en un recinte amb la finalitat de buscar i recollir fonts d'investigació i proves, o per a executar alguna mesura cautelar personal contra algun imputat.

Els registres domiciliaris són mitjans excepcionals d'obtenció de proves que només es poden efectuar per mandat judicial i segons el procediment previst per a això. A més, hi ha d'haver proporcionalitat, atenent a la gravetat dels fets i l'existència d'indicis, però no per sospites infundades. Es pot adoptar aquesta mesura quan es tracti d'un delictes, però no per una investigació de faltes.

Si el titular del domicili presta el seu consentiment, es pot obviar el manament judicial.

Execució del registre domiciliari

Amb caràcter general, durant l'execució d'aquesta diligència, poden estar presents el jutge, el secretari judicial, el titular del domicili o un representant seu, els testimonis, els cossos de seguretat de l'Estat, el lletrat i el perit.

Article 354 de la LEC

Realització del reconeixement judicial i de la intervenció de les parts i de persones enteses.

1) El tribunal pot acordar qualsevol mesura que sigui necessària per aconseguir l'efectivitat del reconeixement, inclosa la d'ordenar l'entrada en el lloc que s'ha de reconèixer o en què hi hagi l'objecte o la persona que s'ha de reconèixer.

En aquest cas, el treball del perit consisteix en identificar els elements associats a la causa que han motivat el registre (equips, suports magnètics, perifèrics, instal·lacions o altres) i, si és necessari, obtenir-ne una còpia. També se'n pot sol·licitar l'embargament per a estudiar-los posteriorment, encara que si la prova és curta es pot fer *in situ*.

3.2.4. Estatut dels treballadors

En aquest àmbit, es tendeixen a protegir els drets de la part més feble, el treballador.

Article 18.2 de la CE

El domicili és inviolable. No s'hi podrà entrar ni fer-hi cap escorcoll sense el consentiment del titular o sense resolució judicial, llevat del cas de delictes flagrants.

Registre domiciliari vàlid

Perquè la diligència de registre domiciliari sigui vàlida, l'ha d'executar el jutge o un delegat seu, amb assistència del secretari judicial.

A més de totes les cauteles generals i altres lleis aplicables, hem de tenir en compte que, en aquesta legislació, s'especifica que els representants legals dels treballadors tenen dret d'assistir als registres efectuats sobre la persona del treballador i els seus efectes personals.

Referència bibliogràfica

Podeu consultar el Text refós de l'estatut dels treballadors (TRET) per saber més sobre les facultats de vigilància i control de l'empresari (art. 20.3) i les garanties que es preveuen respecte al control del correu electrònic (art. 18).

En principi, en aquests casos les mesures de control es regeixen pels principis d'idoneïtat, necessitat, equilibri i justificació. A més, s'ha de demostrar que hi ha indicis reals que es cometen irregularitats mitjançant l'ús dels equips tècnics i que les mesures que se sol·liciten són necessàries per a demostrar aquestes conductes.

3.3. Marc jurisdiccional

En aquest apartat, veurem una introducció a la jurisdicció civil i, a partir d'aquesta, s'introduiran les altres jurisdiccions prenent com a referència les coincidències o diferències amb aquesta. Els peritatges poden ser necessaris en totes i és convenient tenir, almenys, un coneixement bàsic de les seves característiques.

Respecte a altres característiques específiques que es poden donar en alguns peritatges, cal esmentar els peritatges amb elements internacionals. Els Estats es relacionen en aquest camp per mitjà del dret internacional, que determina quina és la jurisdicció i la llei aplicable en els delictes internacionals. D'altra banda, els Estats mantenen les seves limitacions jurisdiccionals, en les quals ens hem de moure com a perits. Si el cas té derivacions cap a altres països, hem de comentar aquest aspecte amb l'advocat.

Les vies judicials del poder judicial són la jurisdicció civil, la penal, la social i la contenciosa administrativa.

La potestat jurisdiccional s'exerceix per mitjà dels jutjats i tribunals.

3.3.1. Jurisdicció civil

Correspon al dret civil resoldre temes civils i totes les matèries que no estan incloses en les altres jurisdiccions. El bé jurídic que protegeix és de tipus individual, és a dir, correspon a les persones.

En aquesta jurisdicció, pot interposar una demanda la persona legitimada per a això.

Jurisdicció contenciosa administrativa

Tracta dels conflictes entre administracions públiques o entre els particulars i les administracions que són objecte del dret administratiu. El procediment probatori es regeix, bàsicament, per la LEC.

Pàgina web

Podeu consultar el detall de totes les funcions de l'Administració de Justícia de Catalunya i els tipus de jutjats a: <http://bit.ly/2TJZVEc>

Demandar

«[...] en el procedimiento civil, en donde la actividad probatoria viene encaminada a una lucha entre iguales para la defensa de una pretensión, que se entiende que es legítima, y con el fin de obtener una sentencia o resolución judicial firme que sea acorde con su interés [...].»

J. J. Elías Baturones (2008). *La prueba de documentos electrónicos en los tribunales de justicia*. València: Tirant lo Blanch.

Demanda

Sobre el nombre de perits per a una demanda en les jurisdiccions civil, laboral i contenciosa administrativa, podeu consultar l'article 339 de la LEC.

S'anomenen diligències preliminars les mesures judicials prèvies a la iniciació del procés. El sol·licitant d'aquestes diligències preliminars pot acudir al jutjat amb un expert que l'assessori. Aquesta seria una altra funció del perit en un paper més semblant al d'un assessor.

En la jurisdicció civil, les parts poden arribar a un acord, sense que s'arribi a celebrar el judici.

3.3.2. Jurisdicció penal

Correspon al dret penal i tutela valors i principis bàsics de la convivència social amb un interès col·lectiu. S'inclouen causes i judicis criminals i s'exceptuen els casos de jurisdicció militar.

Aquest conjunt de normes jurídiques associen unes penes o mesures de seguretat als delictes, incloent-hi la pena de presó.

En la jurisdicció penal, parlem de *querelles* o de *denúncies*. En el procés penal hi ha dues fases diferenciades, la fase prèvia instructora o sumarial, i la fase del judici oral o decisòria.

Qualsevol persona pot denunciar i ha de denunciar un delictes penal posant els fets en coneixement del jutjat o de la policia. De la mateixa manera ha d'actuar un perit, en el cas d'observar-lo en el curs del peritatge, perquè les autoritats competents l'investiguin.

Objectiu del procediment penal

«[...] desde la formación del sumario o diligencias hasta el mismo momento del juicio oral, el objetivo de todo tipo de procedimiento penal es acreditar, suficientemente, la existencia de indicios claros y racionales de la perpetración de un presunto delito, tanto para llegar a una causa criminal contra un ciudadano, como para probar suficientemente que es autor de la comisión de este delito, por encima o rompiendo el principio de presunción de inocencia del que todos gozamos hasta demostrar lo contrario en una sentencia firme.»

J. J. Elías Baturones (2008). *La prueba de documentos electrónicos en los tribunales de justicia*. València: Tirant lo Blanch.

En aquesta jurisdicció, el nombre de perits que s'han de designar és de dos per als procediments comuns ordinaris. En els anomenats procediments abreujats que s'utilitzen per als delictes menys greus i lleus, es potencia la funció investigadora del ministeri fiscal, i aquest pot proposar la prova des del principi, en la fase instructora, i pot limitar la possibilitat d'actuació d'un sol perit.

En la jurisdicció penal, l'activitat és independent de la voluntat de les parts i, per tant, no es pot arribar a acords.

3.3.3. Jurisdicció social i laboral

Tracta de les relacions laborals conflictives entre treballadors i empreses o amb la Seguretat Social.

En principi, també es regeix per la LEC, però té algunes particularitats en l'àmbit que ens ocupa. Les parts es poden valer dels mitjans de prova regulats en la llei, i es pot sol·licitar la pràctica de la prova tres dies abans del dia del judici, que sempre és oral.

Reial decret legislatiu 2/1995, de 7 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la llei de procediment laboral (art. 90)

1) Les parts es poden valer dels mitjans de prova que estiguin regulats en la Llei, i s'admeten com a tals els mitjans mecànics de reproducció de la paraula, de la imatge i del so, tret que s'hagin obtingut, directament o indirectament, mitjançant procediments que representin la violació de drets fonamentals o llibertats públiques.

Les proves es practiquen en el judici oral, excepte quan per les seves característiques no és possible fer-ho en aquest moment. Per tant, en aquest cas, s'han de practicar amb antelació i s'ha de presentar un informe escrit.

Hem de ser especialment acurats a utilitzar només els mitjans de prova que, a més d'estar regulats per la llei, siguin pertinents i necessaris.

En aquesta jurisdicció, apareixen altres figures que presenten dictàmens així, com persones expertes o organismes públics, i es consideren com tipus especials de perícies, assimilables als peritatges comuns però amb característiques pròpies.

Una altra figura específica en aquesta jurisdicció és la del testimoni-perit. Es tracta d'un testimoni que té coneixements científics, tècnics, artístics o pràctics sobre la matèria a què es refereixin els fets de l'interrogatori. En aquest cas, el tribunal ha d'admetre les manifestacions que, en virtut d'aquests coneixements, agreuj el testimoni a les seves respostes sobre els fets.

En aquest àmbit laboral, també tenen cabuda els informes presentats per detectius privats, per als quals hi ha una regulació específica.

3.4. Procediments d'incorporació dels peritatges als processos judicials

En algunes circumstàncies, algunes parts no es podran aplicar o s'hauran de completar de manera més específica.

Processos judicials

Aquesta introducció als processos judicials es presenta com una guia que s'ha generalitzat per a la seva millor comprensió i, per tant, no cobreix totes les situacions possibles. Està fora de l'abast d'aquest mòdul aconseguir una comprensió profunda dels aspectes processals, i aquests processos es presenten perfilant-los amb més detall des de la perspectiva sol·licitada a un perit. Es vol aconseguir una comprensió bàsica que sigui suficient per a efectuar un peritatge i comprendre les indicacions de l'advocat, en cas de ser un perit novell.

En general, es considera que el peritatge es fa en el context dels processos judicials; gairebé sempre és així. No obstant això, es pot sol·licitar per diferents motius; un és l'avaluació de les possibilitats i la viabilitat de la demanda o querella.

Una prova pericial feta abans d'iniciar el plet permet avaluar les possibilitats reals, orientar-lo millor, incrementar les possibilitats d'èxit i reduir els costos. No obstant això, en aquest cas, ens podem trobar amb limitacions importants, quant al respecte de les garanties.

Maneres d'iniciar el peritatge

- Si el sol·licita una de les parts, es denomina peritatge de part.
- Els informes pericials de part també s'anomenen extrajudicials quan s'han d'aportar amb la demanda i, per tant, el perit ha d'emetre el seu dictamen abans de la iniciació del procés judicial. Si la sol·licitud és per a aportar el dictamen amb la contestació a la demanda, ja es tracta d'una intervenció judicial.
- Si s'ha iniciat el procés sense aportar proves, una vegada el procés ja s'ha iniciat, el jutge pot determinar que és necessari disposar d'aquest. En aquest cas, és un peritatge proposat pel jutge i també és una intervenció judicial.

En alguns casos, les parts es poden adherir a la proposta de l'altra part.

No sempre es faran totes les activitats exposades, però sí que se seguirà l'ordre exposat.

3.4.1. Fases d'intervenció del perit per designació judicial

El procés d'elaboració d'un informe pericial sol·licitat durant un procés judicial, una vegada iniciat, ha de constar de les fases següents:

- **Proposició de la prova pericial per les parts o el jutge.** La sol·licitud d'una prova pericial per les parts ha de complir els requisits següents:

- S'ha de fer en el moment que determini el procediment judicial (per exemple, en la demanda o en la contestació a aquesta).
- S'ha d'indicar l'assumpte.
- S'ha de cenyir als fets fixats en el plet.

També s'ha d'indicar el nombre de perits que s'han de designar².

⁽²⁾Hi pot haver diferències segons es tracti de processos civils o penals.

Una vegada feta la sol·licitud, les parts disposen d'un període de temps per a exposar el que considerin oportú sobre la seva pertinència o ampliació, o sobre el nombre de perits que han d'intervenir.

- **Designació del perit.** Una vegada admesa la prova pericial i segons el tipus de procediment, el jutge tria per insaculació un dels perits d'una terna procedent o d'una de les llistes de què disposa Justícia.
- **Recusació del perit.** Una vegada seleccionat el perit, se l'informa i també a les parts, les quals en poden sol·licitar la recusació indicant les causes per a fer-ho.

- **Nomenament del perit, notificació i jurament.** El perit, després d'un examen preliminar del cas, pot acceptar el càrrec o no acceptar-lo. Disposa de cinc dies per a l'acceptació o la renúncia.

⁽³⁾Consulteu l'article 342 de la LEC sobre els terminis per a la sol·licitud de provisió de fons.

En cas afirmatiu, s'estén un document d'acceptació en què es manifesta el compromís de dur a terme fidelment el peritatge, es lliuren al perit totes les dades que necessiti i que figurin en l'expedient judicial i es determina la data límit per al lliurament de l'informe a l'òrgan judicial que ho hagi sol·licitat.

Durant els tres dies següents, el perit pot sol·licitar del jutge o de les parts, segons correspongui, la provisió de fons corresponent. Si la sol·licitud a les parts es fa per mitjà del jutjat, han de lliurar l'import al jutjat que, al seu torn, pagarà el perit³.

Article 335 de la LEC. Objecte i finalitat del dictamen de perits. Jurament o promesa d'actuar amb objectivitat

2) En emetre el dictamen, el perit ha de manifestar, sota jurament o promesa de dir veritat, que ha actuat i, si s'escau, que actuarà amb la màxima objectivitat possible, que pren en consideració tant el que pugui afavorir com el que sigui susceptible de causar perjudici a qualsevol de les parts, i que coneix les sancions penals en què pot incórrer si incompleix el seu deure com a perit.

- **Desenvolupament del peritatge.** D'acord amb el compromís adquirit, el perit procedeix a fer les proves encarregades i a preparar l'informe en què figuren les conclusions a les quals hagi arribat.
- **Compareixença en el judici.** Habitualment, el perit ha d'assistir a la vista i respondre a les preguntes del jutge o de les parts. Per a això, pot rebre una citació o bé se li pot notificar en l'acta de ratificació o de confirmació de l'anàlisi, que s'emet quan lliura el dictamen pericial.

Tant si l'informe aportat és de part com si és judicial, el perit n'ha de ratificar el contingut i respondre a les preguntes que se li formulin en la vista. Si hi ha més d'un perit, es pot procedir a un acarament entre les diferents opinions de cada un.

No és necessari saber el dictamen de memòria i el perit el pot consultar, encara que és important que transmeti seguretat en les respostes i que se sàpiguen resoldre les situacions en què els advocats miren de posar en dubte les respostes del perit.

- **Cobrament d'honoraris.** Una vegada finalitzat el procés, el perit pot procedir al cobrament dels honoraris. Si havia estat designat pel jutge, no per les parts, el pagament es fa per mitjà de l'organisme públic de suport a la justícia.

3.4.2. Fases d'intervenció del perit per designació extrajudicial

En aquest cas, les activitats i la seqüència són:

- **Selecció del perit.** La part disposa de total llibertat per a seleccionar el perit que consideri més adequat per a les seves necessitats, per les vies i els procediments que consideri oportuns. No obstant això, si el peritatge ha de seguir la via judicial, el perit seleccionat ha d'oferir garanties d'imparcialitat i no estar vinculat a l'empresa o organisme que l'hagi contractat.
- **Estudi del cas i contracte per encàrrec.** El perit ha d'analitzar el cas per a determinar si entra en la seva especialitat i estimar els costos. Totes dues parts poden establir, de comú acord, la manera en què s'abonaran els honoraris del perit i el cobrament a compte o anticipat. Una vegada establert el cobrament a compte, el perit es pot abstenir d'efectuar el dictamen fins que li hagi estat abonat.
- **Desenvolupament del peritatge.** Totes dues parts disposen de total llibertat per a determinar la manera en què es desenvoluparà, encara que el perit s'ha d'assegurar que els procediments utilitzats garanteixen la validesa de les conclusions. Actuar de perit d'una part no és sinònim de parcialitat i, per al propi benefici del destinatari, el perit s'ha d'assegurar que les seves manifestacions siguin certes i fonamentades. Una vegada finalitzat l'informe, el perit cobrarà la resta dels honoraris un cop descomptada la provisió de fons. Aquests honoraris es poden modificar de comú acord si és necessari ampliar les proves pericials.
- **Presentació de l'informe.** Totes dues parts determinen el lloc i la data de lliurament del peritatge.
- **Possible pas a la via judicial.** S'ha de preveure que, en cas que el peritatge s'aporti posteriorment com a prova en un procés judicial, el perit podria

ser cridat a declarar o fins i tot a mantenir un acarament amb el perit de la part contrària.

En general, el perit que hagi participat en el peritatge de part que s'aporta en un procés judicial no pot ser el perit judicial designat pel jutge en aquest procés.

3.4.3. Característiques específiques de les intervencions en procediments penals

Els procediments penals tenen variacions respecte a les presentades anteriorment. El procés penal és més rígid, fins i tot en la realització de les activitats pericials.

En les querelles, la part querellant és part del procés i pot designar un perit pel seu compte. En les denúncies, només pot proposar prova el denunciat.

El procediment d'investigació i la sol·licitud d'actuacions són determinats pel jutge d'instrucció en la fase instructora, qui, una vegada formalitzat l'expedient, el traspasa al jutge que jutjarà el cas en la fase enjudiciadora. En aquesta investigació intervé la policia, independentment de les proves que s'hagin aportat amb anterioritat.

Tipus d'intervencions

Intervencions de revelació o de descobriment: el perit descobreix les proves.

Intervencions de constatació: des del principi, ja es disposa d'unes proves de comissió del delicte; el perit només ha de constatar la veracitat o no dels fets que consten en les actuacions.

Per això, fora del cos policial, es poden donar dos casos d'intervenció del perit civil:

- L'activitat pericial durant el procés judicial. En aquest cas, cal diferenciar les proves anteriors a la intervenció que hàgim d'analitzar, de les que es puguin obtenir durant el procés, després d'iniciar-lo.
- Intervenció prèvia, abans d'interposar la querella o denúncia.

En aquest cas, recordeu que cal respectar les cauteles necessàries per a totes les garanties exigibles.

En els casos en què el perit adverteixi fets que es poden considerar delictius, està obligat a informar d'aquesta circumstància en el dictamen.

Article 460 del CP

Quan el testimoni, el perit o l'interpret, sense faltar substancialment a la veritat, l'alteri amb reticències, inexactituds o silenciament fets o dades rellevants que conegui, ha de ser castigat amb la pena de multa de sis a dotze mesos i, si s'escau, de suspensió d'ocupació o càrrec públic, professió o ofici, de sis mesos a tres anys.

Article 461.1 del CP

El qui presenti deliberadament testimonis falsos o perits o interprets falsosos ha de ser castigat amb les mateixes penes que estableixen per a ells els articles anteriors.

3.5. Garanties en efectuar el peritatge

En aquests processos, els procediments utilitzats pel perit han d'establir les garanties requerides, com garantir que les dades no han patit cap alteració durant la seva obtenció, durant el peritatge i en la seva custòdia –on, qui i com les ha guardat–. És a dir, garantir la cadena de custòdia, de manera que no se'n pugui qüestionar l'autenticitat.

També és important establir la credibilitat de qui les ha obtingut, de manera que no hi pugui haver dubtes sobre les dates en què es van obtenir les proves, que aquestes no hagin pogut ser prefabricades, etc.

Tot això forma part dels procediments forenses; per aquest motiu, no és suficient de tenir els coneixements tècnics, encara que moltes vegades el tècnic d'una empresa conegui millor el sistema que un perit extern.

Altres garanties que s'han de respectar són el lloc i la forma de la prova, que també estan reglamentats, de manera molt concreta, en el procés forense i les seves fases, i que varien segons la jurisdicció en la qual es produeix la intervenció pericial.

3.5.1. Garanties en els reconeixements judicials

Els peritatges, una vegada el procés ja està iniciat, poden incloure diferents actuacions en què el perit hagi de practicar reconeixements per a adquirir informacions, fer proves d'instruments o proves en diligències finals, o practicar la prova pericial en l'acte del judici.

Una vegada fet el reconeixement, es procedeix a efectuar l'anàlisi de les proves i s'emet l'informe pericial corresponent, en què s'exposa:

- La descripció de la persona o cosa que sigui objecte d'investigació en l'estat o de la manera en què es trobi.
- La relació detallada de totes les operacions practicades pels perits i del seu resultat, estesa i autoritzada en la mateixa forma que l'anterior.
- Les conclusions que, en vista d'aquestes dades, formula el perit.

S'ha de poder garantir davant del jutge com s'ha adquirit la informació.

Reconeixement judicial

El tribunal ha d'assenyalar amb cinc dies d'antelació, almenys, el dia i l'hora en què s'hagi de practicar el reconeixement judicial.

En cas de proves destructives que alterin o modifiquin elements objecte de la prova pericial, s'ha de fer una segona còpia exacta, a més de la que utilitzarem. Aquesta segona còpia ha de quedar intacta per al cas en què sigui necessari fer noves anàlisis.

Segons el moment processal del reconeixement hi pot haver variacions respecte als punts aplicables i com aplicar-los però, en general, s'ha de tenir en compte:

- La protecció de les garanties de les parts.
- Les parts poden estar presents i efectuar preguntes.
- Tant les preguntes com les respostes han de constar en acta, que han de signar els testimonis.
- Adjuntar fotografies o vídeos.
- Una bona política és dipositar els suports d'informació i els *hashes* davant d'un notari (com a mínim els *hashes*).
- Registrar el procés en un document públic.
- Presència de testimonis que presenciïn el reconeixement: notari, secretari judicial, testimonis, persona investigada.

Secretari judicial

El secretari judicial és un funcionari públic que recull, entre les seves funcions, l'obligació d'estendre fidelment i autoritzar amb la seva signatura les actuacions judicials, providències, actuacions i sentències, com també de donar fe de les actuacions judicials, l'expedició de testimoniatges i la dació de compte, custòdia i conservació de documents (Viquipèdia).

En el cas de reconeixements que no s'hagin de practicar obligatòriament en presència del jutge, com la prova d'instruments, és convenient preveure un nombre superior de còpies per a traslladar-les a la part contrària, de manera que la pugui examinar abans del judici o vista.

Article 359 de la LEC. Ús de mitjans tècnics de constància del reconeixement judicial

S'han d'utilitzar mitjans d'enregistrament d'imatge i so o altres instruments semblants per deixar constància del que sigui objecte de reconeixement judicial i de les manifestacions dels qui hi intervinguin, però no s'ha d'ometre la confecció de l'acta i s'hi ha de consignar tot el que sigui necessari per a la identificació dels enregistraments, les reproduccions o els exàmens duts a terme, que el tribunal ha de conservar de manera que no tinguin alteracions.

Quan sigui possible la còpia, amb garanties d'autenticitat, del que s'ha enregistrat o reproduït amb els mitjans o instruments esmentats, la part a qui interressi pot demanar-la i obtenir-la, a càrrec seu, del tribunal.

Un dubte que podem tenir és quan el procés de còpia o el reconeixement a efectuar té un component tècnic que pot escapar a les capacitats del personal no tècnic que ha de donar fe del que ha passat. Aquest és un motiu més per a ser molt meticulosos en la transmissió de les dades que han de constar en l'acta notarial, com ara els *hashes* o altres dades per a la identificació de les fonts d'informació i persones.

3.5.2. Garanties en les exposicions orals

Durant el procés, els peritatges poden incloure diferents tipus de compareixences i actuacions en judicis o vistes, com també compareixences contradictòries en les quals el perit hagi de presentar les seves explicacions en forma verbal.

Article 120 de la CE

- 1) Les actuacions judicials seran públiques, amb les excepcions previstes per les lleis de procediment.
- 2) El procediment serà predominantment oral, sobretot en matèria criminal.
- 3) Les sentències seran sempre motivades i pronunciades en audiència pública.

En aquestes compareixences o intervencions en el judici, les parts o els seus defensors poden demanar al perit el següent:

- Que aclareixi o amplii qüestions del dictamen.
- Que respongui a preguntes o objeccions de les parts.
- Que faci una exposició completa o més detallada del dictamen.
- Que dugui a terme operacions complementàries.
- Que respongui a preguntes o objeccions sobre la metodologia utilitzada.
- Que respongui a objeccions sobre alguns punts del dictamen.
- Una crítica del dictamen pel perit de la part contrària.

En aquests casos, pot ser tan important el que es declari com la manera en què es faci, ja que la contundència, seguretat i coherència en les respostes poden influir en la credibilitat del que es diu.

Les garanties que intervenen en aquests actes són les de caràcter oral de la intervenció, és a dir, la realització en forma verbal, com també els principis de concentració, immediatesa i publicitat. La immediatesa significa que l'activitat s'ha de dur a terme en presència del jutge encarregat de pronunciar la sentència i, pel principi de concentració, es tendeixen a reunir en un sol acte determinades qüestions. En algunes activitats es requereix, a més, que siguin públiques.

El principi de contradicció és un dret fonamental, inclòs en el catàleg de garanties com a dret a la defensa.

Article 147 de la LEC

Documentació de les actuacions mitjançant sistemes d'enregistrament i reproducció de la imatge i el so.

Les actuacions orals en vistes i compareixences s'han de gravar en un suport apte per a l'enregistrament i la reproducció del so i de la imatge.

L'enregistrament s'ha de fer sota la fe del secretari judicial, a qui correspon la custòdia de les cintes, els discos o els dispositius en què s'hagi efectuat l'enregistrament.

Les parts poden demanar, a càrrec seu, una còpia dels enregistraments originals.

Article 187 de la LEC. Documentació de les vistes

1) El desenvolupament de la vista s'ha de registrar en un suport apte per a l'enregistrament i la reproducció del so i de la imatge o, si no és possible, només del so, de conformitat amb el que disposa l'article 147 d'aquesta llei. En aquests casos, si el tribunal ho considera oportú, cal unir a les actuacions, en el termini més breu possible, una transcripció escrita del que hagi quedat registrat en els suports corresponents.

En tot cas, les parts poden sol·licitar a càrrec seu una còpia dels suports en què hagi quedat enregistrada la vista.

2) Si els mitjans de registre a què es refereix l'apartat anterior no es poden utilitzar per qualsevol causa, la vista s'ha de documentar per mitjà d'una acta efectuada pel secretari judicial.

4. L'informe i el dictamen pericial

La prova pericial és el mitjà de prova pel qual persones alienes a les parts, que tenen coneixements especials en alguna ciència, art o professió i que han estat designades prèviament com a perits en un procés determinat, perceben i verifiquen fets o circumstàncies rellevants en aquest procés, busquen adquirir certesa sobre aquests i plasmen aquesta informació, com també la del procés d'adquisició d'aquesta certesa en un dictamen o informe pericial.

Article 335 de la LEC. Objecte i finalitat del dictamen de perits. Jurament o promesa d'actuar amb objectivitat

1) Quan siguin necessaris coneixements científics, artístics, tècnics o pràctics per a valorar fets o circumstàncies rellevants en l'afer o adquirir certesa sobre aquests, les parts poden aportar al procés el dictamen de perits que posseeixin els coneixements corresponents o sol·licitar, en els casos que preveu aquesta llei, que n'emeti dictamen un perit designat pel tribunal.

L'objecte d'aquest mitjà de prova és valorar fets i circumstàncies necessaris per a comprendre'ls en tota l'amplitud. Aquestes circumstàncies es poden haver incorporat, o no, en els relats de les demandes o al·legacions.

L'element central de la funció del perit és la realització del dictamen pericial o dictamen de perits. I, com hem vist anteriorment, aquesta activitat es complementa amb altres tipus d'aportacions en la compareixença i durant tràmits diferents.

Aquest mitjà de prova s'ha anomenat, tradicionalment, prova pericial, i comprèn tant el dictamen pericial com les variades intervencions processals dels perits.

Els dictàmens es poden aportar en diferents moments processals, segons assenyali la llei en cada cas:

- Dictàmens aportats amb les al·legacions inicials.
- Dictàmens aportats amb al·legacions complementàries.
- Dictàmens aportats amb al·legacions derivades de fets nous.
- Contradictàmens instrumentals sobre altres proves.
- Dictàmens aportats pel demandant amb la demanda.
- Dictàmens aportats pel demandat en la contestació.

Dictamen

De vegades, es considera com a sinònim d'informe⁴; sovint, s'usen tots dos de manera indistinta.

En tot cas, la diferència és que, en un dictamen⁵ pericial, el perit, a més d'informar, exposa la seva opinió respecte al que se li ha demanat, sobre la base del que ha observat i segons

⁽⁴⁾ Descripció, oral o escrita, de les característiques i circumstàncies d'un esdeveniment o afer.

el seu àmbit tècnic d'actuació. També pot ser sobre la base de la seva experiència, requisit aquest molt important en un perit.

⁽⁵⁾Opinió i judici que es forma o emet sobre alguna cosa.

L'informe s'ha de centrar en els conceptes clau, segons els extrems sol·licitats, i s'ha de ser molt objectiu sense caure en la temptació de fer dissertacions sobre teories no provades o sense base suficient.

4.1. La prova i l'informe pericial

L'informe pericial s'ha de basar en les qüestions teòriques i en les proves que el perit estimi convenients. Encara que la metodologia varia en funció del peritatge, la seva elaboració sol requerir:

- L'estudi previ de la documentació.
- La identificació de les proves pericials sol·licitades.
- La cerca d'informació, dades i altres proves associades a cada examen pericial.
- La recopilació de fonaments científics o tècnics associats a cada peritatge.
- El desenvolupament de les conclusions.

La motivació en les conclusions

La motivació es refereix a una explicació sobre les proposicions o postulats que funden una demostració en un àmbit científic, tècnic o pràctic concret. S'ha d'explicar de la manera més comprensible possible, perquè persones d'altres àmbits diferents puguin entendre en quins casos resulta aplicable i quin grau de validesa es pot atribuir a un determinat postulat en el qual ens hàgim basat en el peritatge.

El perit és responsable de l'informe detallat i precís dels resultats de l'anàlisi de les proves, i de tots els passos fets fins a arribar-hi.

Dictamen pericial

El dictamen pericial ha de descriure minuciosament:

- El sistema de treball o procediment que s'ha seguit per a analitzar l'objecte del peritatge.
- El raonament o la motivació en l'exposició de les conclusions o resultats a què ha conduït l'examen pericial.

4.2. Detall de les proves practicades

En general, s'han d'incloure:

- Formalitats. Identificació del perit, referències del peritatge i dates de pràctica de les proves.
- Descripció dels ítems examinats amb les seves identificacions pertinents. Identificacions de fàbrica, models, números de sèrie i documentació de la cadena de custòdia.
- Descripció breu de les accions que s'han dut a terme en l'examen, cerques d'informació o recuperacions de fitxers, etc.

- Descripció general de les proves oposades.
- Sumari d'utensilis, dispositius i programes usats.
- Sumari de les implicacions de les proves oposades.

A més, s'ha d'incloure una secció en la qual es descriuen de manera més detallada totes les accions efectuades i els resultats detallats, com també en quin moment o quin ítem s'han observat. S'han de concretar fitxers tractats, cerques efectuades, logs, anàlisis d'imatges, usuaris, anàlisis de les dades, programes implantats, tècniques que s'observa que han estat utilitzades com l'encriptació, l'emascament de dades i qualsevol anomalia descoberta.

Característiques de la línia argumental de les proves practicades

- És important destacar que la línia argumental ha de ser certa i sòlida, sense fissures ni llicències tècniques o d'interpretació.
- Si és possible, el perit ha de garantir el vincle entre el resultat de les proves i la responsabilitat que correspongui a l'acusat.
- Les notes preses han de ser suficientment detallades per a poder duplicar el procés fet de la mateixa manera.
- S'ha de donar suficient informació del context tècnic del sistema.

La justificació de les actuacions i les conclusions des d'un punt de vista tècnic no s'inclouen, en general, per al jutge o els advocats, sinó per als tècnics que accedeixin a aquests documents i n'hagin d'opinar o tornar a fer les mateixes actuacions.

A part del detall, és convenient incorporar un sumari dels resultats de l'examen fet, un glossari dels termes tècnics usats i una relació dels documents annexos com, per exemple, la impressió de determinades proves, còpies i la documentació acreditativa de la cadena de custòdia.

4.3. Contingut i característiques dels informes i dictàmens

Presentar proves tècniques en l'entorn judicial, per a una audiència no tècnica, no és un treball trivial i pot consumir molt de temps i energia. Però és necessari fer-ho degudament, perquè comprendre les proves electròniques és una tasca complicada i difícil d'entendre per als jutges i advocats que, d'altra banda, han d'abordar les noves qüestions legals referents a aquest tipus de delictes.

A més d'una estructura estàndard per a informes tècnics, s'han d'explicar les qüestions més bàsiques i deixar molt clar el treball fet, les opinions del perit i en què es basen aquestes opinions.

El perit no ha de sobrepassar els límits de l'encàrrec pericial, ni extralimitar-se amb conclusions que no hagin estat objecte de consulta pericial. No obstant això, no s'extralimita si se serveix de tota la documentació o dels materials imprescindibles per a efectuar el dictamen, tant si es van incorporar a les actuacions com si no es van designar expressament com a cos de peritatge.

És essencial plantejar bé, des del principi, les qüestions o els extrems que es plantegen en l'encàrrec pericial.

Respecte al document que emet el perit, en el qual deixa constància de la prova dels fets constatats, hi ha algunes diferències entre la LEC i la LECr:

- En la LECr s'utilitza la denominació d'informe pericial i es disposa sobre el seu contingut i la seva forma:

Article 478 de la LECr

L'informe pericial ha de comprendre, si és possible:

- La descripció de la persona o la cosa que en sigui objecte, en l'estat o de la manera en què es trobi.
- El secretari ha d'estendre aquesta descripció, que han de dictar els perits i subscriure-la tots els concurrents.
- La relació detallada de totes les operacions que hagin practicat els perits i del resultat, estesa i autoritzada en la mateixa forma que l'anterior.
- Les conclusions que formulin els perits en vista de les dades, conforme als principis i les regles de la seva ciència o art.

Si resulta impossible aplicar alguna de les normes tècniques, s'ha de fer constar en l'informe com una excepció o unes excepcions.

- En la LEC, s'utilitza la denominació de dictamen i no es disposa res respecte a la forma i el contingut del dictamen del perit.

Un informe o dictamen pericial ha de respondre a les característiques⁶ següents:

⁽⁶⁾Passar-les per alt no seria de cap utilitat per a qui sol·licita el dictamen i, a més, el podria perjudicar.

- **Tècnic.** La funció del perit és aportar opinió tècnica, no aplicar lleis. Per aquest motiu, no pot incloure en l'informe qüestions de dret ni interpretacions de normes jurídiques, ni opinions tècniques que no corresponguin a la seva especialitat.
- **Imparcial.** Una vegada admesa la necessitat d'una prova pericial i efectuada amb totes les garanties processals, la imparcialitat és un dels elements decisius a l'hora de dictar sentència, per la qual cosa el perit ha d'actuar amb una imparcialitat absoluta.
- **Fonamentat.** La força de l'informe o dictamen es basa en la seva fonamentació, per la qual cosa totes les afirmacions o conclusions s'han de basar en fets certs, reals i provats.
- **Orientat** a ser útil a qui ho hagi sol·licitat com a base per a prendre una determinada decisió. La mateixa naturalesa de l'informe pericial obliga que

sigui fàcil d'entendre, i s'ha d'evitar l'ús de termes que siguin desconeguts o de comprensió difícil per a persones sense la formació tècnica adequada.

Encara que el perit pot ser ajudat per perits auxiliars, els estudis bàsics del dictamen els ha de fer ell personalment. És requisit indispensable la deliberació conjunta en els casos en què l'informe sigui emès per diferents perits.

4.4. Estructura de l'informe pericial

Els objectius fonamentals dels peritatges difereixen dels estrictament científics o acadèmics. Encara que aquests siguin a la base del treball del perit, l'objectiu del peritatge és arribar a conclusions que permetin resoldre disputes segons el concepte de veritat en un tribunal de justícia, que no és del mateix tipus que la veritat en un laboratori.

Entre les habilitats tècniques que es poden requerir, hi hauria un coneixement profund dels sistemes informàtics, de les xarxes o d'Internet, però també és necessari comprendre quines són les necessitats pericials quant a la recollida de les proves, de manera que després aquestes puguin ser vàlides en un procediment judicial.

En l'informe elaborat per l'expert es presentaran les proves relacionades amb el cas, les conclusions i també la justificació del procediment emprat. Sovint, aquest informe es ratificarà en presència del jutge, encara que sovint els peritatges aniran destinats a empreses.

No obstant això, en tots dos casos no és necessari que el lector de l'informe tingui el bagatge tècnic suficient per a comprendre una anàlisi forense en profunditat.

Per tant, en general no s'ha d'emprar el llenguatge tècnic de manera abusiva i, sempre que sigui necessari utilitzar-lo, convindrà posar notes aclaridores a peu de pàgina i, fins i tot, en forma d'annexos i glossaris. Atès que molts d'aquests informes s'han de presentar davant d'un tribunal, l'analista ha de tenir en compte que, a més d'aplicar el rigor tècnic, ha de ser prou hàbil per a comunicar el resultat de la seva anàlisi de manera concisa i clara.

Tot i que no hi ha cap estàndard que determini de forma obligatòria com ha de ser un informe pericial, hi ha diverses referències que podem emprar com a guia per a definir l'estructura d'un informe pericial.

A tall d'exemple, hem triat com a referència la norma **UNE 197010:2015**. Criteris generals per a l'elaboració d'informes i dictàmens pericials sobre Tecnologies de la Informació i les Comunicacions (TIC). Segons aquesta norma, els informes i dictàmens pericials haurien de disposar dels elements següents:

- Un títol que identifiqui de manera clara l'informe o dictamen.
- Una estructura bàsica definida pels apartats següents: identificació, índex, cos de l'informe i annexos.
- A més, de manera específica pels informes i dictàmens TIC, la seva estructura també haurà de constar de: declaració d'imparcialitat (causes de recusació o de tatxa), jurament o promesa (si escau), conclusions i signatura.
- Pel que fa al format de les pàgines, cal tenir present que en totes les pàgines de l'informe o dictamen pericial n'ha d'aparèixer el codi d'identificació, el número de pàgina i el número total de pàgines. No hi poden haver pàgines en blanc.

Tot seguit, descriurem com ha de ser el cos de l'informe o dictamen. L'informe pericial ha d'estar estructurat correctament per a facilitar la lectura i la localització d'arguments. Encara que s'ha d'evitar, en la mesura que es pugui, que els informes tinguin un volum excessiu, s'ha de tenir present que el valor d'un peritatge es basa en la solidesa de les argumentacions i, per tant, no cal ometre res que hi contribueixi.

En general, el cos de l'informe, segons la norma UNE, constarà dels apartats següents:

- **Objecte:** és la finalitat amb què s'elabora l'informe (ho indica el sol·licitant).
- **Abast:** aquí s'indiquen les preguntes plantejades pel sol·licitant (per exemple, els extrems plantejats per un jutge).
- **Antecedents:** esdeveniments previs a l'incident que han estat posats en coneixement del perit. Cal descriure l'escenari en què s'ha desenvolupat el cas i els antecedents documentals que s'han tingut en compte, tant processals com extraprocessals.

L'únic objectiu dels antecedents ha de ser situar el lector; en cap cas, no s'han d'emetre opinions que podrien fer pensar que el perit no és imparcial.

- **Consideracions preliminars:** consideracions que cal tenir presents per a poder comprendre la investigació que s'ha dut a terme i les metodologies emprades.
- **Documentació de referència** emprada en l'elaboració de l'informe.

- Terminologia i abreviatures.
- Anàlisi: descripció de les accions realitzades pel perit, des de l'inici fins al final del peritatge.
- Conclusions: aquesta és la part més important de l'informe, on, de forma concisa i en un llenguatge el més clar possible, el perit contestarà tècnicament els extrems formulats a l'abast. Cal presentar per separat cada qüestió amb les conclusions que s'havien d'obtenir, les respostes i les conclusions a les quals es pugui haver arribat per a cada una. Si alguna qüestió no es pot contestar, s'ha de fer constar.

El perit no ha d'adoptar el paper d'advocat ni, per descomptat, el de jutge. Són els advocats els qui argumenten i intenten persuadir. Els perits han de mantenir-se en els fets, abstenir-se d'efectuar valoracions que no hagin estat sol·licitades i no fer cap referència a les hipòtesis.

- Annexos: amb els documents esmentats en el dictamen. En aquest apartat, s'inclouen els documents, instruments o materials relacionats en l'informe, entre els quals hi solen haver:
 - Escrit de la demanda.
 - Escrit de resposta a la demanda.
 - Al·legacions.
 - Documentació diversa (cartes, factures, informes previs, etc.).
 - Parts de manuals.
 - Relació de procediments, llistes o fitxers.
 - Qualificació professional del perit.
 - Qualsevol altre document d'interès per al peritatge.

Altres documents

Es poden adjuntar al dictamen els documents en què el perit s'ha basat i considera convenient annexar-hi. Si és impossible aportar-los, s'hi ha de fer constar aquesta circumstància.

Perits designats per les parts

En el cas de perits designats per les parts, s'ha de consignar per escrit, en el mateix dictamen, el jurament o promesa «de dir la veritat, que ha actuat i, si s'escau, actuarà amb la màxima objectivitat possible, que pren en consideració tant el que pugui afavorir com el que sigui susceptible de causar perjudici a qualsevol de les parts, i que coneix les sancions penals en què pot incórrer si incompleix el seu deure com a perit». Aquest és un requisit formal obligatori.

L'informe pericial original ha de tenir signats tots els fulls.

El perit ha de conservar una còpia de l'informe o dictamen, per a poder-lo consultar posteriorment quan se li preguntí sobre el peritatge.

Cal tenir en compte el nombre de còpies necessàries.

Com ja s'ha especificat abans, aquesta estructura no és obligatòria, però és interessant saber que hi ha una norma UNE que la defineix.

4.5. Redacció de dictàmens i informes

La credibilitat final del jutge sobre el peritatge, a més d'incloure paràmetres científics, pràctics o tècnics, també ha de tenir en compte la qualificació i objectivitat del perit i, sobre la base del sentit comú, ha de considerar l'opinió pericial sota la lògica de l'experiència comuna.

Davant d'això, les dades, opinions i conclusions del peritatge han de ser versemblants i raonables.

Bones pràctiques

- Seguir els estàndards acadèmics habituals en l'elaboració del dictamen.
- Incloure al principi un resum executiu.
- Focalitzar l'informe cap als seus destinataris.
- Facilitar que es pugui reproduir el procés, i donar referències precises que ho facilitin.
- Utilitzar un llenguatge clar, breu i concís facilita la reproducció del procés.
- Hi ha d'haver una bona redacció i correcció gramatical.
- Evitar l'ús d'estrangerismes i incloure un glossari.
- Ser intel·ligible per a tots els destinataris.

5. La professionalitat del perit

Des d'un punt de vista professional, el perit informàtic ha de tenir la formació i l'experiència necessàries per a dur a terme la tasca que se li encomani, és a dir, la prova pericial.

Prova pericial

Es podrà utilitzar la prova pericial quan, per a conèixer o apreciar algun fet d'interès en un plet, siguin necessaris coneixements científics o pràctics.

La Sala Quarta del Tribunal Suprem, en Sentència de l'11 de maig de 1981, estableix que «la prova pericial té per objecte aportar coneixements tècnics, artístics o pràctics a l'òrgan judicial, entenent que la força probatòria dels dictàmens pericials resideix essencialment, no en les seves afirmacions ni en la condició, categoria o nombre dels seus autors, sinó en la seva major o menor fonamentació i raó de ciència.»

Així mateix, és imprescindible que el perit tingui certs coneixements i certa experiència en la manera de relacionar-se amb els òrgans judicials. A més d'elaborar l'informe pericial, el perit pot fer diferents activitats, com oferir assessorament previ abans d'entrar en litigi, la investigació de fets i proves o documents, i el testimoniatge en el judici. Compaginar aquestes activitats en un mateix cas pot presentar conflictes, per exemple, si s'ha actuat fent d'assessor en els moments inicials abans d'arribar a la decisió de presentar una querella o demanda, i després es vol actuar com a perit en aquest cas. I això independentment de les mateixes incompatibilitats legals entre, per exemple, haver actuat com a perit de part i fer-ho després com a perit judicial en el mateix cas.

És necessari tenir clar quin és el paper que s'interpreta dins de tot l'entramat de processos i, en cas de ser més d'un, mantenir-los clars i diferenciats.

5.1. Funcions del perit

El paper del perit depèn de cada cas però, en general, podem dir que les seves funcions són les següents:

- Recollir, registrar i arxivar, si correspon, les sol·licituds d'informe pericial que li encarreguin els òrgans judicials o les parts.
- Analitzar i examinar els elements objecte de la prova pericial.
- Demanar les dades necessàries per a determinar les especificacions que hagin de figurar en l'informe pericial.

- Elaborar l'informe pericial.
- Lliurar l'informe pericial a qui li hagi fet l'encàrrec (persones, òrgans judicials, tribunal arbitral, etc.).
- Comparèixer en les vistes per a ratificar l'informe o oferir els aclariments que li puguin sol·licitar el jutge o les parts.
- Custodiar la documentació relacionada amb la prova pericial.
- Desenvolupar les funcions, tasques o activitats no especificades anteriorment i que siguin necessàries per al compliment normal de la funció bàsica i de les funcions particulars sol·licitades, sempre dins de les atribucions del perit.

Els perits assignats a una causa són els responsables últims del dictamen pericial. Ells signen l'informe i, encara que hagin sol·licitat col·laboració d'altres tècnics, en són els únics responsables del contingut i de la defensa.

5.2. Garanties del perit

És evident que la qualitat i el coneixement del perit són elements clau en la seva credibilitat i en el seu treball. Els criteris que segueix el jutge per a apreciar totes dues coses, d'acord amb les regles de la sana crítica o del sentit comú, són el nivell científic demostrat, la seva especialització i l'objectivitat. És a dir, que a més de ser competent, el perit ha d'actuar sota els principis d'independència i autoritat professional. Aquests tres aspectes són les garanties que essencialment es requereixen en el seu treball.

No solament es poden qüestionar les conclusions del peritatge, sinó també els instruments o les metodologies utilitzades, com també el mateix perit.

En l'activitat pericial, el perit proporciona al jutge màximes d'experiència especialitzades i les aplica al mateix temps de diverses maneres, encara que no sempre es fan les dues coses. Respecte a la força de convicció del dictamen, és tan important el resultat com el camí o mètode utilitzat que hi ha portat. Per tant, és necessari presentar tots els elements, tant els teòrics com els procediments emprats i el raonament lògic que s'ha aplicat. Coneixement i mètode són dos punts de referència essencials.

Algunes recomanacions a tenir en compte

- És millor si la prova s'obté de fonts independents.
- El coneixement directe obtingut pel perit per mitjà de l'examen físic, la inspecció, l'observació i altres activitats pròpies de la seva comesa són més persuasives que la informació obtinguda de manera indirecta.

A més, és necessari una sèrie de coneixements i habilitats com el coneixement de les rutines legals, habilitats verbals i de comunicació no verbal, l'habilitat per a fer-se entendre per persones que no saben res de les TIC o que només en tenen coneixements bàsics, i saber sostenir la credibilitat en el testimoni oral.

5.2.1. Competències professionals

El treball pericial és molt exigent professionalment i requereix experiència de molts tipus, tant des del punt de vista estrictament tècnic com en altres capacitats. En molts casos, aquests coneixements, aquestes experiències i habilitats no solament són necessaris i utilitzats, sinó que ho són des d'un punt de vista extrem que, en general, no és necessari fora de l'àmbit forense en un entorn judicial.

També es requereixen capacitats diferents o complementàries per a la investigació i l'elaboració de l'informe pericial, o per a atestar verbalment en el judici.

Les capacitats comprenen coneixements tècnics concrets, més altres disciplines o especialitats que hi puguin estar relacionades com, per exemple, el comerç electrònic.

5.2.2. Altres qualitats del perit

Actuar com a perit en un judici comporta una responsabilitat ètica de ser escrupolosament imparcial. El valor del dictamen pericial i la credibilitat del perit es poden mesurar segons els criteris de caire científic, especialització i objectivitat.

Tal vegada cal aclarir el tipus d'opinió que pot donar un perit o no, sense deixar de ser imparcial. El perit pot donar una opinió com a expert en la seva pròpia matèria; el que no pot fer és donar-la sobre altres matèries que no li corresponguin o fer judicis de valor.

A més, ha de ser una persona objectiva i independent, amb capacitat d'anàlisi i de síntesi.

Autoritat professional

L'autoritat professional es manifesta de les maneres següents:

- Saber comunicar eficaçment les troballes tècniques, tant en forma oral com per escrit. Ser capaç d'explicar procediments tècnics d'una manera clara i precisa.
- Entendre el paper del perit. Ser capaç d'explicar temes tècnics de manera que els puguin entendre persones no formades tècnicament.

- Demostrar comprensió de les lleis vigents en relació amb els delictes electrònics. Comprendre com i quan la informació que s'ha trobat en un ordinador pot ser rellevant respecte a les lleis aplicables.
- Demostrar comprensió de les ciències forenses. Entendre com s'interrelacionen les ciències forenses. Per exemple, pot ser necessari recollir les empremtes dels dits d'un monitor abans de processar-ne el contingut.
- Demostrar comprensió de la importància dels aspectes ètics i professionals no solament respecte a la credibilitat individual, sinó en tots els aspectes.

Encara que l'encàrrec sigui de part, també s'estableix un vincle entre el perit i l'administració. El perit no solament ha de respondre a la confiança de la part que li ha requerit, sinó també a la de l'òrgan jurisdiccional que rebrà el dictamen.

5.3. Titulació i altres condicions per a la designació dels perits

En el Codi Civil, si el perit ho és per designació judicial, s'exigeix que sigui titulat. En canvi, les parts gaudeixen d'un marge ampli de llibertat per a designar els perits, encara que aquests han de complir uns requisits mínims per a tenir capacitat jurídica pròpia, tenir els coneixements especialitzats oportuns i complir els requisits formals de manifestació mitjançant jurament o promesa del compromís d'imparcialitat i responsabilitat del perit. Si no es compleixen aquests requisits mínims, es pot descartar l'informe.

Article 340 de la LEC. Condicions dels perits

1) Els perits han de tenir el títol oficial que correspongui a la matèria objecte del dictamen i a la seva naturalesa. Si es tracta de matèries que no estiguin compreses en títols professionals oficials, han de ser nomenats entre persones enteses en aquelles matèries.

En processos penals pot no ser exigible que siguin titulats, encara que es prefereixi que ho siguin.

En cas que un perit hagi estat ajudat per altres experts, sense tenir el caràcter de col·lectiu amb personalitat jurídica pròpia, qui emet el dictamen i qui se'n responsabilitza és el perit signatari.

També poden emetre dictamen, sobre qüestions específiques, les persones jurídiques habilitades legalment per a això, acadèmies, col·legis professionals i institucions culturals i científiques que s'ocupin de l'estudi de les matèries corresponents a l'objecte del peritatge. En aquest cas, cal que apareguin identificades clarament les persones que han emès el peritatge, que són les que han d'assumir la responsabilitat del dictamen, les obligacions formals i l'exposició (a més, poden ser subjectes a la recusació).

Aquests peritatges emesos per entitats es diferencien dels emesos per perits individuals en què no cal tenir coneixements científics especials, sempre que estiguin capacitats per a fer-lo i disposin dels mitjans tècnics adequats.

5.3.1. Altres requisits d'índole administrativa

La llei no exigeix que els perits estiguin col·legiats, ni tampoc és obligatori el visat col·legial.

El visat corporatiu del col·legi professional corresponent acredita que l'informe compleix una determinada estructura, però no el contingut, i que el perit no ha incorregut en un procés d'inhabilitació professional, que és membre de la llista de perits del col·legi i, per tant, ha superat la formació o els requisits que el col·legi determina per a això.

Les llistes de perits que els col·legis comuniquen a la Conselleria de Justícia cada any inclouen els col·legiats que s'hi inscriuen i que compleixen els requisits de formació que el col·legi i l'administració requereixen.

5.4. Drets, deures i responsabilitats del perit

En acceptar un nomenament, el perit adquireix una sèrie de drets i obligacions, alguns ja comentats, com el cobrament dels honoraris o com ha de fer la feina.

En determinades circumstàncies, els perits poden incórrer en responsabilitats de tipus civil, penal, disciplinari o deontològic.

- **Responsabilitat disciplinària.** Els perits han de complir les normes processals, mantenint el comportament adequat en els òrgans judicials i guardant la consideració, respecte i obediència deguts als tribunals.
- **Responsabilitat deontològica.** Com a conseqüència de controvèrsies amb les normes o l'estatut del col·legi professional a què pertanyi el perit.
- **Responsabilitat civil.** El perit és responsable dels danys i perjudicis que pugui provocar per ocultar, de manera conscient o no, vicis ocults.
- **Responsabilitat penal.** El perit pot incórrer en responsabilitat penal per alteració greu de l'ordre en el tribunal o jutjat, per suborn o per incompareixença injustificada, fals testimoniatge o altres causes.

Article 414 del CP

1) L'autoritat o el funcionari públic que, per raó del seu càrrec, tingui encomanada la custòdia de documents l'accés als quals hagi estat restringit per l'autoritat competent, i que, sabent-ho, destrueixi o inutilitzi els mitjans disposats per a impedir-hi l'accés o en consenti la destrucció o inutilització, incorre en la pena de presó de sis mesos a un any o multa de sis a vint-i-quatre mesos i, en qualsevol cas, inhabilitació especial per a ocupació o càrrec públic per un termini d'un a tres anys.

2) El particular que destrueixi o inutilitzi els mitjans a què fa referència l'apartat anterior ha de ser castigat amb la pena de multa de sis a divuit mesos.

Un perit pot tenir responsabilitats civils o penals, però té un marge per a les equivocacions raonables ateses les circumstàncies de la seva feina. Per això, els informes pericials acaben amb frases de l'estil «ho faig constar segons el meu parer», o altres de semblants.

Hi ha un altre tipus de drets, com el d'empresari per part del jutjat en cas d'amenaques o coaccions. En aquests casos, la llei preveu mesures de protecció per als perits quan s'aprecii algun risc o perill. Aquestes mesures han d'estar encaminades a protegir la seva identitat i les seves circumstàncies personals o professionals. Poden ser:

- No fer constar en les diligències el seu nom, domicili, lloc de treball, professió ni altres informacions que puguin servir per a identificar-lo.
- Permetre que en les compareixences utilitzi procediments que n'impossibilitin la identificació.
- Facilitar-li protecció dels cossos de seguretat de l'Estat.

El control de la imparcialitat s'efectua legalment per mitjà de diferents mecanismes:

- Si és perit de part, mitjançant el rebuig.
- Si és perit judicial, per mitjà de la recusació i l'abstenció.

El perit és responsable de fer la seva pròpia anàlisi i de desenvolupar les seves pròpies conclusions. No és tasca de l'advocat redactar l'esborrany de l'informe.

5.4.1. Recusació del perit

Els perits judicials poden ser objecte de recusació, la qual es fa per a manifestar que el perit no ha actuat de manera imparcial o objectiva.

Algunes de les causes específiques poden ser:

Article 124 de la LEC. Àmbit de la recusació dels perits

Que hagin emès anteriorment sobre el mateix afer un dictamen contrari a la part recusant, ja sigui dins o fora del procés.

Que hagin prestat serveis com a perit al litigant contrari o que en siguin dependents o socis.

Que hagin tingut participació en una societat, un establiment o una empresa que sigui part del procés.

Altres causes són el vincle matrimonial o parentiu amb les parts o els seus lletrats i procuradors, interès directe o indirecte en el plet, tenir enemistat manifesta o amistat íntima.

En aquests casos, el perit s'ha d'abstenir de participar en el peritatge.

5.4.2. Exclusions

Els perits de part poden ser objecte de rebutj. Aquest no impedeix la valoració del dictamen emès, però implica un procediment per a qüestionar l'interès del perit en el plet o la seva vinculació amb les parts. Si progressa, pot ser que el dictamen no es tingui en compte.

També poden ser objecte de rebutj els testimonis perits esmentats en la jurisdicció social.

Per tant, es tracta d'una manera d'evidenciar la falta de capacitat tècnica del perit, o que no és adequat, si es pot posar en evidència la seva falta d'objectivitat.

Article 343 de la LEC. Rebutjos dels perits. Temps i forma dels rebutjos

1) Només poden ser objecte de recusació els perits designats judicialment.

En canvi, els perits no recusables poden ser objecte de rebutj quan concorri en ells alguna de les circumstàncies següents:

Ser cònjuge o parent per consanguinitat o afinitat, dins el quart grau civil d'una de les parts o dels seus advocats o procuradors.

Tenir interès directe o indirecte en l'afer o en un altre de semblant.

Estar o haver estat en situació de dependència o de comunitat o contraposició d'interessos amb alguna de les parts o amb els seus advocats o procuradors.

Amistat íntima o enemistat amb qualsevol de les parts o els seus procuradors o advocats.

Qualsevol altra circumstància, degudament acreditada, que els faci desmerèixer en el concepte professional.

Referència bibliogràfica

Respecte als motius per al rebutj de perits, podeu consultar els articles 343 i 344 de la LEC.

6. Exemples

En els exemples següents, elaborats sobre la base de casos reals, podem veure, de manera simplificada, algunes de les dificultats que es poden presentar en efectuar el peritatge. Es descarten els aspectes operacionals o de comprensió de les proves disponibles, que s'han vist en els mòduls anteriors, i només es transcriu la descripció que figura en les actuacions, segons els documents consultats.

6.1. Cas pràctic. Suposada vulneració del dret a la prova: peritatge sobre suports informàtics

T00004-00015

Sala Primera. Sentència 53/2006, de 27 de febrer de 2006. Recurs d'empara 2760-2000. Promogut pel senyor P. J. R. C. i altres davant de les sentències de la Sala Civil del Tribunal Suprem, l'Audiència Provincial i un jutjat de primera instància de Madrid que van estimar la demanda instada per la senyora I. P. per un article publicat a *El Mundo*.

Suposada vulneració del dret a la prova i vulneració del dret a la lliure informació: peritatge sobre suports informàtics; notícia que no és reportatge neutral, les fonts del qual es van contrastar amb diligència i que es va publicar juntament amb el desmentiment de la persona interessada.

En la secció «Sentència», veiem que aquest recurs d'empara fa referència a tres sentències anteriors.

En la secció «Antecedent», se'ns relaten els fets. En relació amb aquest mòdul de l'assignatura, són destacables els aspectes relacionats amb el peritatge:

Els demandants demanen protecció dels drets fonamentals de la persona per lesió als seus drets a l'honor, la intimitat i a la pròpia imatge.

Els demandats sostenen que la informació que van publicar era veraç, basada en uns disquets informàtics, remesos de manera anònima al diari, en els quals suposadament es posaven de manifest una sèrie de conductes irregulars de certes personalitats.

Lectura recomanada

Atès que, en l'exemple, només es destaquen alguns dels aspectes clau en relació amb el peritatge, es recomana la lectura del document complet. BOE núm. 77, suplement, del divendres 31 de març del 2006. Disponible a:

<http://www.boe.es/boe/dias/2006/03/31/pdfs/T00004-00015.pdf>

Sol·licitud d'una prova pericial

Se sol·licita la pràctica d'una prova pericial per a examinar quaranta-set disquets, i emetre un dictamen sobre la seva autenticitat i altres característiques que s'hi puguin trobar, segons el parer d'un expert.

Assignació del perit

El jutjat admet la prova i indica que ha de ser realitzada per un perit informàtic, designat mitjançant insaculació. Aquesta prova ha de versar sobre la proposta dels demandats i la transcripció de tots els disquets informàtics aportats amb la contestació a la demanda.

Es designen, successivament, tres perits, però no es localitza el primer, i el segon i el tercer no accepten perquè no es consideren amb capacitat suficient per a demostrar l'autenticitat i la data de l'última actualització del suport dels disquets. Com que en la guia judicial no hi ha més perits informàtics, s'acorda lliurar ofici a la Universitat Politècnica, a la branca d'Informàtica, perquè designi una terna de perits informàtics i manifestin si és possible verificar l'autenticitat d'uns disquets informàtics, sense el programa original, i també la transcripció d'aquests disquets.

Resultat de la prova

El primer perit d'aquesta segona tanda, una vegada examinada la prova, manifesta que no la pot portar a efecte perquè falta el programa original que havia generat els disquets corresponents.

Continuació del procés judicial

Llavors, es discuteix sobre la possibilitat que s'aporti el programa original o es permeti al perit presentar-se al lloc on pugui practicar la prova, però el jutjat estima que aquesta no és la prova sol·licitada en el seu moment. Això porta a un recurs d'apel·lació que al·lega una valoració indeguda de la prova (entre altres qüestions).

Recordeu que, en la simplificació, s'eliminen les informacions que no fan referència al peritatge, de manera que el context del cas queda molt limitat. El podeu llegir tot per a comprendre-ho millor.

Segons les actuacions, en aquest recurs s'al·lega que, en proposar la prova, no se sabia el que necessitaria el perit per a dictaminar sobre l'autenticitat dels disquets, argument al qual l'altra part contestava dient que, si el programa

Nota

Recordeu el consell de consultar un perit experimentat des del primer moment.

original es tenia i no s'havia posat a la disposició del perit, la culpa que la prova pericial no es dugués a terme era, únicament i exclusivament, de la part que la va proposar.

El jutjat va denegar aquesta prova pericial en considerar que hi havia una autèntica variació de l'objecte de la prova pericial instada en el primer moment, i es va dictar una primera sentència.

Segueix un nou procés amb una sentència de l'Audiència Provincial de Madrid que confirma l'anterior, i recorda que en els disquets no hi ha cap circumstància que n'acrediti l'autenticitat i que la prova testifical, a més d'insuficient, tenia una credibilitat nul·la.

Recurs davant del Tribunal Suprem

En el recurs davant del Tribunal Suprem s'al·lega indefensió perquè no s'ha realitzat la prova pericial; al·legació desestimada pel Tribunal Suprem. Quant al fet que no s'hagués tingut en compte la prova documental unida a l'escrit de contestació de la demanda, el Tribunal Suprem declara que no es pot qualificar com a prova documental una simple transcripció feta per la mateixa part en la qual es diu contenir el que hi ha en uns disquets, ja que es tracta d'un simple paper que no ha estat autenticat i que ha estat no reconegut per la contrapart.

Nota

Recordeu el que s'ha vist en l'apartat de les proves digitals sobre la seva autenticació.

El ministeri fiscal rep una petició d'empara que desestima d'aquesta manera:

«La pretensió que aquest Tribunal estimi vulnerat el dret a la utilització dels mitjans de prova pertinents per a la defensa perquè aquesta no es va poder dur a terme per causa imputable a l'òrgan judicial, perquè aquest va variar el seu objecte, està condemnada al fracàs. L'objecte del peritatge no podia ser un altre que conèixer l'autenticitat d'uns disquets, que es trobava compromesa per la mateixa manera amb la qual el mitjà editorial els havia obtingut (per mitjà d'un anònim), com també saber si eren originals o almenys es corresponien amb una realitat anterior. Per aquest motiu la pregunta dirigida pel jutjador (de «si era possible verificar l'autenticitat d'uns disquets informàtics, sense el programa original, com també la seva transcripció») no representa, en absolut, un canvi en l'objecte del peritatge, sinó una pregunta adreçada als nous perits sobre la base del que han dictaminat els anteriors.

És a dir que, allò que es pretén esbrinar és l'autenticitat dels disquets que no pot ser altra cosa que la determinació que el contingut en aquests suports es correspon amb un original. Una altra cosa és l'autenticitat, que sempre exigeix la comparació entre un objecte indubtable i un altre sobre el qual es dubta. Doncs bé, **aquest objecte està en la proposició de la part com també en la del jutge**. D'altra banda, la transcripció adquireix sentit mentre el suport és autèntic. Amb això es vol dir que el segon objecte del peritatge no té sentit si es parteix de la inautenticitat de la còpia.»

I a més, davant de les manifestacions dels perits designats primerament, assegurant la impossibilitat d'adverar⁷ els documents aportats per la part demandada, ja hauria estat suficient per a tenir per practicada la prova pericial. En emetre un nou informe els facultatius de la Universitat Politècnica, sembla més que raonable que no s'efectuessin noves comprovacions que, a més, en el

⁽⁷⁾ Declarar, especialment davant d'un jutge, sobre la veritat (d'alguna cosa) (DIEC).

seu moment processal ningú no havia demanat. El que era rellevant, a l'efecte del procediment, era que el que els disquets contenien es correspongués amb la comptabilitat original.

Mentrestant, la part contrària acaba sol·licitant la desestimació de la petició d'empara.

6.2. Cas pràctic. Suposada vulneració dels drets al secret de les comunicacions

T00009-00017

Sala Primera. Sentència 104/2006, de 3 d'abril de 2006. Recurs d'empara 7224-2002. Promogut pel senyor J. P. H. i altres respecte a les sentències de l'Audiència Provincial i d'un jutjat penal de Barcelona que els van condemnar per delictes contra la propietat intel·lectual i revelació de secrets d'empresa (<http://www.boe.es/boe/dias/2006/05/09/pdfs/T00009-00017.pdf>).

Suposada vulneració dels drets al secret de les comunicacions, a la presumpció d'innocència i a la tutela judicial efectiva: intervenció telefònica proporcionada per a investigar delictes informàtics; actuacions motivades i que identifiquen la pàgina web i un telèfon mòbil de prepagament; condemnes fonamentades en prova de càrrec incriminatòria i practicada amb garanties; sentència d'apel·lació que no és incongruent en pronunciar-se sobre la responsabilitat civil derivada d'un delicte; condemna penal en apel·lació sense recurs ulterior (STC 41/1998).

En la secció «Sentència», veiem que aquest recurs d'empara fa referència a dues sentències anteriors i també a la intervenció del ministeri fiscal.

En la secció «Antecedents» se'ns relaten els fets. En relació amb aquest mòdul de l'assignatura, són destacables els aspectes relacionats amb el tipus de delictes esmentats en aquest cas: delictes contra la propietat industrial i intel·lectual, delicte de descobriment i revelació de secrets d'empresa, delictes associats amb la informàtica-ciberdelinqüència i investigació judicial de les comunicacions, com també entrades i registres domiciliaris.

La petició d'empara és presentada per dos recurrents, un dels quals havia estat condemnat anteriorment com a autor d'un delicte continuat contra la propietat intel·lectual, i tots dos recurrents com a autors d'un delicte de descobriment i revelació de secrets d'empresa.

En la petició d'empara, es denuncia la vulneració dels drets al secret de les comunicacions, a la presumpció d'innocència, a la tutela judicial efectiva sense indefensió i altres.

Aquest exemple se centrarà en la secció «Fonaments jurídics» i en l'al·legació relativa a la vulneració del dret al secret de les comunicacions, la vulneració del dret a la presumpció d'innocència i a l'absència de prova, com també en el paper del jutge.

Atès que, en l'exemple, només es destaquen alguns dels aspectes clau en relació amb els drets fonamentals, les garanties processals i el paper del jutge, es recomana la lectura del document complet.

Respecte a la intervenció telefònica

Les al·legacions respecte a la intervenció telefònica es justifiquen perquè:

- Es considera que el delictes investigat no és greu.
- Es considera una extralimitació respecte a l'autorització judicial deguda al fet que la persona investigada que figurava com a usuari del telèfon, igual que els fets investigats, no coincideixen amb el que ha donat lloc a la condemna recorreguda.

La sentència assenyala que l'adequació a la Constitució de la restricció del dret al secret de les comunicacions requereix, entre altres condicions, que s'hagi autoritzat judicialment. S'han d'haver remès en la sol·licitud els elements necessaris perquè el jutge pugui ponderar que la mesura s'ajusta al principi de proporcionalitat i que s'ha acordat, no com a mesura prospectiva genèrica per a la investigació delictiva, sinó en relació amb persones i fets delictius determinats, línies telefòniques concretes i amb subjecció a terminis prefixats.

Però en la sentència s'argumenta que la proporcionalitat de la **restricció de tot dret fonamental** requereix que el benefici obtingut, mitjançant la mesura aplicada, sigui superior al cost del sacrifici del dret que comporta, la qual cosa requereix fer una ponderació global, ateses les circumstàncies concurrents en el moment de la seva adopció, que prengui en consideració la finalitat que es persegueix, la idoneïtat de la mesura per a aconseguir-la i que no existeixi una altra mesura menys onerosa que l'adoptada, essent d'eficàcia similar a l'autoritzada.

Fets investigats

Els fets presumptament delictius contra la propietat intel·lectual, comesos utilitzant les tecnologies de la informació, per al següent:

- Reproducció o enregistrament sense autorització dels discos compactes (CD) musicals.
- Venda d'aquests i altres productes informàtics oferts per una pàgina web.
- Les dades de què disposava la policia judicial que sol·licitava l'autorització eren:

- El contingut de la pàgina web.
- La informació remesa des del correu electrònic de contacte que hi figurava.

Criteris considerats en les sentències

La pena per a aquest delictes és considerada, en el Codi Penal, com a menys greu. No obstant això, «més enllà de la pena assenyalada al delictes investigat, resulten evidents l'enorme transcendència i repercussió social de les conductes objecte d'investigació, en tractar-se d'una qüestió íntimament relacionada amb la de l'ús i abús de les noves tecnologies, i el greu perjudici econòmic que són susceptibles de generar». A més, es té en compte que:

- La tecnologia informàtica facilita, sobretot, la distribució i venda sense autorització, de manera que l'accés a la publicitat i la seva ràpida difusió fa previsible un perjudici econòmic molt elevat, amb independència del perjudici real produït en el cas.
- Les dades que constaven en l'empresa que gestionava el correu electrònic eren falses.
- El telèfon mòbil era de prepagament i no hi figurava el titular.
- Malgrat manar un requisit a l'empresa gestora del servidor, les indagacions sobre el titular de la pàgina web van ser vanes.
- La policia judicial va intentar la investigació per altres vies alternatives, sense èxit, durant cinc mesos.
- L'autoritat judicial va entendre que la persona que constava com a titular de l'adreça del correu electrònic era l'usuari del telèfon mòbil, atès que tots dos figuraven com a vies de contacte per a sol·licitar els productes que s'oferien en la pàgina web.
- La intervenció telefònica es va mantenir dins del marc de l'autorització.

Es conclou que no s'ha vulnerat el **dret al secret de les comunicacions**.

Respecte a la vulneració del dret a la presumpció d'innocència, aquest dret comporta el de no ser penalment condemnat si no és en virtut d'una mínima activitat probatòria, produïda amb totes les garanties, que es pugui entendre de càrrec, i de la qual es pugui inferir de manera no il·lògica, ni excessivament oberta o feble, l'existència del fet punible i la intervenció de l'acusat en aquest fet punible.

En aquest cas, el jutjat penal va considerar que les cintes en què es van gravar les intervencions telefòniques es van incorporar al procés penal amb vulneració del **dret al procés amb totes les garanties**, però la condemna és vàlida perquè no es va sustentar en aquest fet, sinó en altres declaracions, corroborades pels objectes trobats en el registre del domicili.

Absència de proves pericials sobre alguns elements

Es reconeix que no hi ha hagut proves sobre alguns elements. Tanmateix, això no es considera dins del terreny en què es mou la petició d'empara.

- Respecte al perjudici econòmic.
- Respecte a la capacitat de funcionament de les targetes descodificadores.

El raonament del jutge o del tribunal

És interessant l'aclariment sobre el mandat constitucional que obliga a expressar, en les resolucions judicials, les raons de la decisió. Sobre aquest tema s'indica que, encara que el jutge ha d'exterioritzar les raons de la decisió, d'això no es deriva l'exigència d'una determinada extensió o forma en el raonament, quan es tracta d'una matèria aliena als drets fonamentals. Només en el cas de sentències penals condemnatòries resulta necessari incloure una declaració específica de fets provats. Però fins i tot en aquest cas el jutge o tribunal pot fer, en els fonaments del dret, les deduccions i les inferències necessàries respecte dels fets, ja que això és propi de la funció de jutjar, sempre que les deduccions o inferències no siguin injustificades per la seva irracionalitat o introdueixin nous fets rellevants no consignats entre els declarats provats.

Activitat

Compareu el paper del jutge, en l'aspecte descrit en aquest exemple, amb el del perit.

Resum

En aquest mòdul didàctic, hem tractat dels peritatges i la interacció que representen entre l'anàlisi forense i el sistema legal. Malgrat que l'anàlisi forense es pot aplicar a les organitzacions per motius tècnics, de gestió del sistema o per a la implantació de polítiques de seguretat, en els peritatges també s'hi ha de veure la intersecció amb el sistema legal. És a dir, que no es tracta únicament d'ordinadors, xarxes i documents electrònics, sinó també de processos legals, garanties en l'obtenció de les proves, informes clars i concisos, i fets que s'han de presentar de manera convenient i convincent.

S'han plantejat, esquemàticament, els tipus més importants de processos judicials en els quals es poden incorporar els peritatges i les seves característiques segons quina sigui la via legal en la qual es desenvolupin. S'han descrit, de manera bàsica, els diferents vessants del coneixement necessaris per a desenvolupar el treball del perit, els procediments determinats legalment per a la sol·licitud, realització i presentació de peritatges, l'obtenció de proves i l'elaboració de l'informe pericial, com també altres activitats que formen part del treball pericial.

S'ha destacat que un factor fonamental per a l'èxit dels peritatges és el factor humà, que inclou tant el perfil i l'experiència del perit com les seves aptituds i els requisits que ha de complir, i també les garanties que ha d'aportar d'objectivitat i imparcialitat.

S'han emfatitzat no solament el procés i les seves característiques essencials com el moment processal, sinó també les garanties que s'han d'establir en tot moment, com també el respecte als drets fonamentals que s'han de garantir. Els exemples presentats incideixen en aquests aspectes dels peritatges i de les investigacions judicials, més difícils de comprendre si no es consideren en el context real en què es produeix la seva necessitat i cobren tot el sentit. A més, s'han incorporat moltes referències legals addicionals no orientades a un estudi exhaustiu de les lleis considerades, sinó a permetre que els estudiants puguin aprofundir en els aspectes que s'han presentat a un nivell bàsic.

Respecte als informes i dictàmens pericials, hem vist que un dictamen no és el text d'una conferència o un tractat doctrinal; que ha d'expressar les premisses de les quals s'ha partit, el mètode emprat i les conclusions obtingudes i, encara que no estan reglats, amb caràcter general, sí que es poden donar pautes i criteris que han de complir.

Activitats

1. Consulteu en la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil (LEC) els articles d'aquesta llei esmentats en el mòdul, com també la resta d'articles que pertanyen a les mateixes seccions de la llei, veient-los conjuntament.

<http://www.boe.es/buscar/pdf/2000/BOE-A-2000-323-consolidado.pdf>

2. Coneixeu la legislació, les regulacions i les expectatives dels vostres clients o ocupadors que impacten en les pràctiques de seguretat de la informació en el vostre entorn de treball? Es disposa d'alguna guia sobre aquest tema? Sabeu de quina manera hauríeu de respondre a un requisit d'informació com a resultat d'un procés legal en aquest entorn?

Exercicis d'autoavaluació

1. Relacioneu l'acrònim amb el seu significat.

1. CC	a) Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial
2. CE	b) Llei de procediment laboral
3. CP	c) Llei orgànica 15/1999, de 13 de setembre, de protecció de dades de caràcter personal
4. LEC	d) Constitució espanyola de 1978
5. LECr	e) Codi Civil
6. LOPD	f) Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil
7. LOPJ	g) Llei d'enjudiciament criminal
8. LPL	h) Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal

2. Quines d'aquestes frases respecte als peritatges són certes i quines falses?

- a) Els peritatges s'orienten a l'avaluació de l'eficàcia i l'eficiència.
- b) El seu objectiu és la constitució de proves mitjançant l'emissió d'un dictamen sobre fets concrets.
- c) Només s'emeten conclusions sobre punts concrets.
- d) La seva periodicitat és planificada o periòdica.
- e) Es duen a terme per presumció de delictes, dany o ineficàcia.
- f) El perit és lliure de definir el seu àmbit d'actuació.

3. Heu identificat els jutjats i els tribunals esmentats en els exemples dels apartats 6.1 i 6.2?

- Audiència Provincial
- Jutjat de Primera Instància
- Jutjat Penal
- Sala Civil del Tribunal Suprem
- Sala Primera del Tribunal Constitucional

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. 1-e

2-d

3-h

4-f

5-g

6-c

7-a

8-b

2. a) Fals

b) Cert

c) Cert

d) Fals

e) Cert

f) Fals

3. Consulteu l'esquema d'organització judicial de jutjats i tribunals en el Ministeri de Justícia, Organització Territorial: <http://www.mjusticia.gob.es/>.

Glossari

acarament de perits *m* Confrontació, davant del tribunal, entre dos o més perits les declaracions dels quals són discrepants.

demanda *f* Petició concreta, davant d'un òrgan d'una jurisdicció determinada, que inicia un procediment davant d'aquest. En aquesta demanda es narren els fets, s'adjunten documents i s'expressen fonaments de dret.

denúncia *f* Acció de posar en coneixement de l'autoritat competent d'una infracció penal o administrativa. En general, és obligatòria per a qui l'hagi presenciada o en tingui coneixement.

diligència *f* Actuació del secretari judicial en un procediment criminal o civil.

insaculació *f* Selecció del perit per sorteig entre els membres de les llistes de perits o bé entre tres perits (terna) que s'hagin proposat al jutge.

interlocutòria *f* Resolució de jutges i tribunals i signada per aquests. Sempre ha de ser fonamentada, i s'han de detallar en paràgrafs separats i numerats els fets i els fonaments jurídics, a més de les disposicions preses.

jurisdicció *f* Conjunt d'òrgans jurisdiccionals ordinaris o especials. Als ordinaris, se'ls atribueix el coneixement i la resolució dels conflictes en general, mentre que els especials s'ocupen de matèries específiques com, per exemple, la militar.

jurisdicció ordinària *f* Jurisdicció separada en quatre ordres: civil, penal, contenciós administratiu i laboral o social.

màxima *f* Regla, principi o proposició generalment admesa pels qui professen una facultat o ciència.

ministeri fiscal *m* Òrgan integrat dins del poder judicial que actua amb autonomia en l'acompliment de les seves funcions i que exerceix la seva missió per mitjà d'òrgans propis, i actua de manera coordinada i unitària a tot el territori de l'Estat.

provisió de fons *f* Quantitat de diners que la part o les parts lliuren a compte dels honoraris totals per a efectuar les proves pericials sol·licitades.

querella *f* Concepte similar a la denúncia, però en aquest cas el querellant manifesta la voluntat de formar part de la causa i s'han de complir alguns requisits addicionals. Es dirigeix a l'acció penal.

recurs d'apel·lació *m* Recurs enfront de la sentència definitiva dictada pel jutge penal.

signatura electrònica *f* Procediment que permet comprovar la identitat de l'emissor d'un missatge electrònic i la seva autenticitat. Perquè sigui equiparable a la signatura manuscrita ha de ser avançada, basada en un certificat reconegut i haver estat creada per un dispositiu segur de creació de signatura.

signatura electrònica avançada *f* Signatura que permet identificar el signatari i que es pot vincular, de manera única, tant al signatari com a les dades, i també permet detectar canvis posteriors de les dades.

terna *f* Conjunt de tres persones perquè s'hi designi la que ha d'exercir un càrrec o una ocupació.

Bibliografía

Abel Lluch, X. (2006). *Empresa y prueba informática*. Barcelona: Bosch.

Agencia Estatal BOE (2006). «Tribunal Constitucional 5789». *Boletín Oficial del Estado* (núm. 77, suplement, 3-4). Madrid.

Agencia Estatal BOE (2006). «Tribunal Constitucional 8134». *Boletín Oficial del Estado* (núm. 110, suplement, 5 i 9). Madrid.

Balagué Doménech, J. C. (2007). *La prueba pericial contable en las jurisdicciones civil, penal, contencioso-administrativa y laboral*. Barcelona: Bosch.

Elías Baturones, J. J. (2008). *La prueba de documentos electrónicos en los tribunales de justicia*. València: Tirant lo Blanch.

Flores Prada, I. (2006). *La prueba pericial de parte en el proceso civil*. València: Tirant lo Blanch.

Guasch Petit, A. i altres (2008). *Auditoría, peritajes y aspectos legales para informáticos*. Barcelona: UOC.

Humero Martín, A. (2006). *Guía de actuación y responsabilidades del perito en los procedimientos: civiles, penales, contencioso-administrativos, tributarios, sancionadores de consumo, arbitrales*. Madrid: Dykinson.

Luzón Cuesta, J. M. (2000). *La prueba en el proceso penal derivada de la entrada y registro domiciliario*. Madrid: Cóllex.